

Nina Sehested

Tro og tvil

Hvordan bruk av kritisk refleksjon kan bidra til etablering av tillit i arbeid ved mistanke om vold i nære relasjoner i en barnevernskontekst

Faith and doubt

How the use of critical reflection can contribute to the establishment of trust in work with suspicion of domestic violence in the context of work within child protection services

Masteroppgave i sosialfag - Familiebehandling
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo, 2023

Forord

Et treårig studieløp i familiebehandling har ankommet siste stoppested. Gjennom disse tre årene har jeg tilegnet meg mye kunnskap som kommer godt med i praksisfeltet, og særlig den kunnskapen som har bidratt til å løfte blikket mitt og refleksjonene mine til et nytt nivå.

Å skrive denne masteroppgaven har vært en lærerik, inspirerende og til tider krevende prosess. Lærerik og inspirerende fordi jeg hele tiden har oppdaget noe nytt, lært noe nytt og fått ny inspirasjon. Det har også vært krevende da all ny inspirasjon har gitt nye idéer, nye muligheter og nye perspektiv, og som har gjort det utfordrende å ikke skrive meg «bort».

Når det er sagt hadde ikke denne oppgaven blitt ferdig uten støtte fra mine omgivelser. Det er derfor på tide å takke:

Kristian, Aud, Valborg og Judith som har lest gjennom oppgaven før den ble ferdig, og med sitt kritiske blikk kommet med innspill, tilbakemeldinger, eller «sukk».

Mine medstudenter Irene og Karin for jevnlige kollokvier og samtaler om oppgave, og «livet generelt». Ann Guro, Marit og Frieda, medstudenter og etablert veiledningsgruppe, - som jeg håper vi kan utvikle oss sammen i over lang tid.

Familie og venner som har fulgt med, støttet og vært nysgjerrige under hele studieløpet.

Ikke minst Sidsel Therese Natland som har vært min gode og tålmodige veileder.

Tilbakeholden som få, når min iver etter å få frem de «siste og nyeste idéene» bare må ut, og som har klart å holde tråden og tydeliggjøre målet; «jeg vet hvor jeg vil, men finner ikke ordene» . . . Tusen, tusen takk, uten deg hadde jeg skrevet meg fullstendig bort, det hadde blitt flere «sukk», og jeg hadde aldri blitt ferdig!

Til sist vil jeg takke Karoline, Preben og Edel for tålmodighet og varmende støtte. Jeg er så utrolig glad i dere!

OsloMet – storbyuniversitetet ,
Fakultet for samfunnsvitenskap, Oslo
13. mai, 2023
Nina Sehested

Sammendrag

Denne masteroppgaven dreier seg om hvordan bruk av kritisk refleksjon i undersøkelsesfasen i barneverntjenesten kan skape tillitsfulle relasjoner og ivareta hele familien der det er mistanke om vold i nære relasjoner. Ved å ta utgangspunkt i tv-serien «Ulven kommer» en dansk dramaserie i 8 episoder, har jeg sett nærmere på hvordan små samhandlingssekvenser kan bidra til å synliggjøre kontaktetablering og samarbeid mellom profesjonsutøver og familien. Jeg har også sett på hvordan familieterapeutisk tilnærming fra et samarbeidsorientert perspektiv kan bidra til denne delen av arbeidet.

Undersøkelsesfasen er ofte rutinepreget, hvor det relasjonelle perspektivet får lite fokus. Rutiner, metoder og prosedyrer er nødvendig for ivaretagelse av rettssikkerheten, men spørsmålet er hvordan rutinearbeidet påvirker oss og jobben vi skal gjøre, og hvordan vi da kan etablere godt samarbeid.

Etter transkribering og analyse ble jeg opptatt av begrepene forforståelse, kritisk refleksjon, selvrefleksjon og posisjonering, og hvordan bevissthet av disse kan brukes for å skape forståelse i et komplekst felt. Jeg har drøftet mine funn i lys av posisjonsteori, kritisk refleksjon og et samarbeidende dialogisk perspektiv.

Tvil, undring og nysgjerrighet bør prege alle profesjonelle samtaler, å lytte «langt nok inn» i det som fortelles. Vi vil alltid ha noe å reflektere over ved å se kritisk på egen praksis for videre utvikling. Det er viktig å kunne tenke både-og, både ta vare på og beskytte, samtidig som vi skal respektere og ivareta familielivet, uten å bagatellisere mulig vold.

Abstract

This master thesis focuses on how the use of critical reflection in the investigation phase in the child welfare service, can create trusting relationships and embrace the whole family where violence in close relationships is suspected. Taking as the starting point the TV series «Ulven kommer», an 8 part Danish drama, I have studied more closely how small interaction sequences can help to highlight contact establishment and cooperation between professional practitioner and family. I have also discussed how the family therapy approach from a collaborative perspective can contribute to this part of the work.

The investigation phase is often characterized by routine where the relational perspective receives little focus. Routines, methods, and procedures are necessary for safeguarding legal certainty, but the question is how they affect us and the job we are supposed to do, and how we then can establish good cooperation and relationship in this part of the work.

After transcription and analysis, I became interested in the concepts of preconceptions, critical reflection, self-reflection, and positioning, and how awareness of these can be used to create understanding in a complex field. I have discussed my findings in light of position theory, critical reflection and a collaborative dialogical perspective.

Doubt, wonder and curiosity should characterize all conversations, to listen "far enough" into what is being told. We will always have something to reflect on by looking critically at our own practice for further development. It is important to be able to think «both/and» thinking: both take care of and protect, at the same time that we must respect and safeguard family life, without trivializing possible violence.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1. Innledning og tema	7
1.1 <i>Bakgrunn for valg av kontekst, datamateriale og tema</i>	9
1.2 «Ulven kommer»; aktualitet og beskrivelse	11
1.3 <i>Om oppgavens formål og problemstilling</i>	13
1.4 <i>Avgrensninger og hva oppgaven ikke handler om</i>	14
1.5 <i>Oppgavens oppbygging</i>	15
2. Kontekst og aktuell forskning innenfor tema	15
3. Teoretiske perspektiver	17
3.1 <i>Teori om posisjonering</i>	18
3.2 <i>Kritisk refleksjon</i>	21
3.3 <i>Familien som system – et samarbeidende dialogisk perspektiv</i>	23
4. Metode - en kvalitativ oppgave	27
4.1 <i>Vitenskapsteoretisk ståsted</i>	27
4.2 <i>Min forforståelse</i>	29
4.3 <i>Innsamling og utvalg av data</i>	30
4.3.1 <i>Proessen med valg av datamateriale</i>	30
4.3.2 <i>Koding og kategorisering</i>	32
4.4 <i>Utfordringer knyttet til data og prosess</i>	33
4.5 <i>Etiske vurderinger</i>	33
4.6 <i>Oppgavens kvalitet</i>	34
5. Funn og drøfting	35
5.1 <i>Når noen er bekymret</i>	36
5.2 <i>Etterforskning eller utforskning?</i>	38
5.3 <i>Kontaktetablering med familien</i>	41
5.3.1 <i>Kontaktetablering med Holly</i>	42
5.3.2 <i>Kontaktetablering med Theo</i>	49
5.3.3 <i>Kontaktetablering med mor</i>	51
5.3.4 <i>Kontaktetablering med Holly fortsetter</i>	55
5.4 <i>Drøfting med leder</i>	56

5.5 Samlet drøfting av problemstilling	58
5.5.1 Hva kan vi lære av Lars?	59
6. Konklusjon og videre forskning	61
6.1 Forskning videre	64
Referanser	65
Vedlegg 1	71
Vedlegg 2	74

TRO OG TVIL -

Hvordan bruk av kritisk refleksjon kan bidra til etablering av tillit i arbeid ved mistanke om vold i nære relasjoner i en barnevernkontekst.

«En dag i mit liv. Enda en dag af angst, tvil og had. ... til HAM. Han suger alt liv ut av os. Vi går rundt som sovende, døde, tomme og kolde Inden. Alltid på vakt, når han er i nærheten. Alltid oppmerksomme på hans humør. Alle skal deltage i maskeraden. Vi smiler falsk til hindanden, lader som om at allting er okay, men inden i er intet okay. Se inden, er vi gået i stykker.

Vi kan alle sammen merke når det truer op til storm. Vi ved det lenge før det går galt, vi merker angsten, kolde grob i oss. Men vi taler ikke om det, vi smiler og lader som om alting er okay. Mens vi merker en knude i maven. Vi går bare og venter på det eksploderer. Måske er det denne gang det er der så galt som det kan ende? Måske er det i dag, at der er en der skal dø?

Vi sidder ved spisebordet og stemningen er iskold, selv om vi lader som om det er hyggeligt. Det er mig der er problemet. Men det bliver aldrig sagt høyt, det er bare noget jeg kan merke. Hun er altid til besvær. Jeg ville ønske at hun ikke var der. Jeg ...at hun aldrig var blevet født. Hun er ikke MITT barn, hun er dit, og jeg ville ønske at hun ikke var her. Så ...vi være lykkelige. Så ville der ikke være nogen problem ... overhodet. Det er alt sammen hendes skyld. Gid.»

1. Innledning og tema

Teksten over er hentet fra den danske TV-serien «Ulven kommer», og er en skolestil skrevet av 14 år gamle Holly, som er en av hovedpersonene i serien. I denne masteroppgaven i familiebehandling tar jeg utgangspunkt i sekvenser fra «Ulven kommer», og undersøker hvordan bruk av kritisk refleksjon kan være betydningsfullt for å skape tillitsfulle relasjoner i en barnevernkontekst der vi har mistanke om vold i nære relasjoner.

Den andre sentrale personen er Lars, som er sosial- og familierådgiver ansatt i kommunen. Kommunen har mottatt en bekymringsmelding fra skolen om mulig vold i Holly sin familie

etter hun har levert skolestilen presentert innledningsvis. Holly bor sammen med sin yngre bror Theo, mor og stefar, som er biologisk far til Theo. Lars tildeles saken av sin leder, og serien omhandler hans arbeid med å undersøke og avklare om dette stemmer.

Jeg vil innledningsvis forklare hvorfor jeg velger å bruke denne serien og særlig rollefiguren Lars sine handlinger som empiri for min oppgave. Serien har engasjert meg, og jeg mener at den egner seg som illustrasjon for dilemmaer vi som profesjonelle kan stå i, i møte med saker som vekker ubehag, slik voldssaker kan. Jeg har selv vokst opp med vold i nære relasjoner, og arbeidet mye med tematikken som fagperson. Jeg kunne gjenkjenne en resonans i flere av aktørene som ga meg tanker om egne erfaringer og faglig ståsted. Jeg ble særlig opptatt av hvordan serien illustrerer tematikk og «famlingen» mellom å vite og ikke-vite, nærhet og avstand, tro og tvil. Jeg mener serien gir et godt innblikk i ulike aktørers vanskelige og utfordrende valg, og jeg stilte meg spørsmål som: hva slags forforståelser kan ligge til grunn for hvorvidt man åpner og/eller lukker for alternative hendelsesforløp? Hvordan går man fram for å anerkjenne og skape relasjon til alle involverte i familiesystemet?

Jeg mener serien også egner seg til å illustrere arbeidsmåter og tilnærminger som kan danne grunnlag for refleksjon i vårt barnevernsystem. Med tanke på at dette er en masteroppgave i familiebehandling, vil jeg også understreke at jeg forstår det slik at Lars har en utvidet kompetanse på forståelse av familien som enhet, i tillegg til kompetanse på vold i nære relasjoner. I barnevernsystemet kalles familiebehandlere ofte for familieveiledere eller familieterapeuter, og jeg velger å bruke familieterapeut i min oppgave.

Serien er produsert som dramaserie med de valg og bortvalg av perspektiv, dramaturgi og spenningskurver en slik genre innebærer, og er dermed ikke en detaljert eller nøyaktig kilde til hvordan profesjonelt barnevern og familiearbeid utføres, verken i dansk eller norsk kontekst. I oppgaven anvender jeg utvalgte sekvenser fra serien med det siktemål å analysere hvordan Lars arbeider, og derigjennom bruke det som utgangspunkt for kritisk refleksjon om arbeid med saker der det er mistanke om vold i nære relasjoner.

1.1 Bakgrunn for valg av kontekst, datamateriale og tema

Arbeid med vold i nære relasjoner er et komplekst fenomen, som krever refleksjon, klokskap og kunnskap (Dale et.al, 2023, Aadnanes, 2020). Med vold i nære relasjoner menes i denne oppgaven barn som bor i familier der det er mistanke om vold, enten rettet mot barnet eller den andre voksne. Vold blir beskrevet som handlinger som rettes mot en annen person, der *handlingen påfører skader, smerter, skremmer eller krenker, og der personen gjør noe mot sin vilje, eller slutter å gjøre noe* hen vil (Isdal, 2018). Selv om volden er rettet mot den andre voksne, kan man likevel si at barnet påvirkes enten direkte eller indirekte, noe som kan få store konsekvenser for barnet nå og senere (Aschjem et.al, 2011, Dale et.al, 2023, Eriksen et.al, 2011, Heltne og Steinsvåg, 2011, a og b, Isdal, 2018, Kirkengen, 2009, Storberget, 2007, Strøm og Aakvaag, 2019, Torsteinson, 2011). I tillegg medfører også vold store samfunnsøkonomiske kostnader (Dale et.al, 2023, s 13).

Relasjonene i familier der det forekommer vold kan være vanskelig og komplekse, og tillit til hverandre og andre kan være mangelfull. Volden håndteres gjerne ved at den benektes, bagatelliseres eller hemmeligholdes, som igjen blir en del av samspillet i familien og samfunnet ellers (Heltne og Steinsvåg, 2011, s 21, Storberget et.al, 2007), og der ulike familiemedlemmer forteller ulike historier (Aschjem et.al, 2011), som vi også kan se i «Ulven kommer». Å etablere trygghet og tillit nok til at volden kan snakkes om, kan derfor være utfordrende og vanskelig (Heltne og Steinsvåg, 2011, b, Storberget et.al, 2007). Ekstra vanskelig kan det være når volden foregår i nære relasjoner; frykten for hva som kan skje om volden blir kjent, kan være en av mange faktorer som gjør at mange velger å ikke si noe (Dale et.al, 2023, Heltne og Steinsvåg, 2011, s 150, NOU 2017:12, Storberget et.al, 2007, Aadnanes, 2020). En mor spurte meg en gang: «*hva om jeg fortalte barnevernet at han slo barna og utøvde sterk kontroll over oss, og barnevernet hadde tatt barna. Hva tror dere hadde skjedd med meg da? Han hadde drept meg. Ville det vært bra for barna?*» Liknende og tilsvarende utsagn har jeg hørt ofte, og understrekes også i boka «Vold mot barn og unge i nære relasjoner» (Aadnanes, 2020).

Med flere års arbeidserfaring fra offentlig og privat virksomhet har jeg møtt mange familier og enkeltpersoner som har vært utsatt for og/eller har levd med vold i nære relasjoner, i

tillegg til egen erfaring. I arbeidet mitt som sosionom, gestaltterapeut og familieterapeut bringer jeg derfor med meg et tre-delt kunnskapsbegrep som bygger på både teoretisk og forskningsbasert kunnskap, kunnskap ervervet gjennom erfaring, samt personlig kunnskap. Det var også denne kombinasjonen av kunnskap som vekket min interesse og engasjement til å studere og analysere «Ulven kommer» nærmere i min masteroppgave. Gjennom studier og arbeidsliv har jeg fått en økt bevissthet omkring viktigheten av å reflektere over hva vi påvirkes av i møte med klienter, og hvordan det vi påvirkes av, igjen påvirker vår samhandling videre. Hva er det vi legger merke til, reagerer på og berøres av? Jeg er opptatt av det «noe», det som skjer i relasjonen, mellom oss. Det som ikke fanges opp av manualer eller metoder, men som likevel kan påvirke arbeidet vårt. Dette opplever jeg at «Ulven kommer» illustrerer veldig godt, særlig hvordan Lars arbeider for å fremskaffe «fakta» og hvordan han går fram for å etablere kontakt med familiemedlemmene. Serien viser hvordan han blant annet påvirkes av sin forforståelse og hvordan han responderer på det som vi ofte kaller «magefølelsen».

Mange barn utsatt for vold i nære relasjoner blir ikke oppdaget (Dale et.al, 2023, Näsman et.al, 2010, Storberget et.al, 2007, Strøm og Aakvaag, 2019, Thorkildsen, 2015), og barnevernet blir ofte utsatt for kritikk om de gjør for mye eller for lite (Feyling og Øfsti, 2023). Barneverntjenestens mandat er å verne barn mot vold etter barnekonvensjonen sin artikkel 19 (Aadnanes, 2020, s 60-63), som innebærer forebygging og avdekking av omsorgssvikt, og å «*fremme en trygg barndom og gode oppvekstsvilkår for barn og unge*». Tjenesten skal ta utgangspunkt i hva som er til beste for barnet (Barnevernloven, 1992). Det stilles strenge krav til utredning og dokumentasjon av barnets behov, vedtak gjort etter barnevernloven skal begrunnes, og barna skal bli lyttet til og deres meninger skal være sentrale i vurderingen (ibid, NOU 2016:16). Dette viser barnets posisjon som et selvstendig juridisk subjekt, og som deltakende aktør i eget liv. Barnets beste er i praksis en fortolkning, som i denne kontekst gjøres av barneverntjenesten, hvor barnet både skal beskyttes og samtidig bli inkludert, noe som i seg selv kan være et dilemma (Feyling og Øfsti, 2023, Aadnanes, 2020, s 64-65). Barneverntjenesten arbeider innenfor en etablert kunnskap av hva som forstås som barnets beste, og som bærer preg av samfunnsdiskurs og -debatt (ibid, Aadnanes, 2020, s 83).

Som fagpersoner vet vi at barn sjelden forteller akkurat hvordan de har det, men at de gjerne uttrykker seg gjennom tegninger, adferd eller andre måter (Heltne og Steinsvåg, 2011, b, Raundalen, 2011, Storberget et.al, 2007, Thorkildsen, 2015). Når signalene de sender ut, ikke blir fanget opp, kan det bli ekstra vanskelig å snakke om det som er vondt og smertefullt. Barna trenger at noen voksne ser dem (Storberget et.al, 2007, Thorkildsen, 2015). Aadnanes (2020) tar i sin forskning for seg premissene for barnevernets arbeid i disse sakene og belyser kunnskapsfeltet, politiske føringer og mandat, og beskriver og drøfter tre ulike metoder (Barnesamtalen, Kvellomalen, Klemetsrudmodellen) som brukes i barnevernfeltet. Hun finner at disse kan bidra til en systematisering og kvalitetssikring, samt «likebehandling», men at det også kan hemme den profesjonelles utøvelse av skjønn, og at det unike i hver sak ikke blir synliggjort. Metode- og manualbruk kan på den ene siden innfri et mulig ønske om felles språk og felles forståelse, samt gi en viss grad av innsikt og oversikt over familiens utfordringer, men det må også stilles spørsmål om hva slags informasjon vi *ikke* får, eller *ikke* er oppmerksomme nok på, for eksempel hvordan vi som profesjonsutøvere fortolker møtet med familien, og andre faktorer som kan påvirke hva slags informasjon vi får i samtalene. Aadnanes finner også at kritisk refleksjon over praksis, og vilkår for praksis er avgjørende i disse sakene (ibid, s 129).

Som familieterapeuter har vi kunnskap om barns utvikling og tilknytning, kompetanse på å se barnet som en del av en familie hvor alle er gjensidig avhengige av, og påvirkes av hverandre, og som igjen er en større del av et større samfunnssystem. Det finnes uendelige måter å forstå fenomen og situasjoner på, og kan vi noen gang være helt sikre og si at vi handler «rett»? Hvordan er det for oss å «ikke vite» - uten å «forstå for fort», eller forstå «på vegne av»? Hvordan kan vi håndtere den «dårlige magefølelsen» vi kjenner på, og hvordan kan vi være nær og samtidig ha en «passe» distanse slik at vi evner å ivareta familien på en god måte? Dette er også spørsmål som ble vekket i meg da jeg så tv-serien, og hvordan Lars gikk frem i sitt arbeid.

1.2 «Ulven kommer»; aktualitet og beskrivelse

«Ulven kommer» er en dansk dramaserie fra 2020 bestående av 8 episoder, som ble vist på NRK TV samme år. Serien er skrevet av Maja Jul Larsen og produsert av Dansk Radio (DR).

Serien har blitt brukt som grunnlag for diskusjoner i fagmiljø, og blant annet blitt tematisert og drøftet i fagfrokost i regi av RVTs Vest mars 2021. Den synliggjør på mange måter kompleksiteten av problemstillinger og dilemmaer fagpersoner innenfor barnevernfeltet møter. Vi får innblikk i et system som skal ivareta barns beste, beskytte barna og samtidig samarbeide med de voksne og hjelpe familien.

Serien illustrerer hvordan det kan oppleves når et barn som har fortalt om vold, «mister kontroll» over fortellingen sin, og hvordan å gjøre gode vurderinger når de ulike familiemedlemmene formidler ulike virkelighetsbeskrivelser. Det viser seg å være vanskelig å treffe «riktig» konklusjon, da familiemedlemmenes historier spriker og Holly i løpet av serien trekker sine anklager. Gjennom serien får vi ser at avgjørelser som blir tatt av Lars og kommunen, får store konsekvenser for hele familien. De reagerer på ulike måter, som illustreres gjennom emosjoner og handlinger. Familiemedlemmene viser reaksjoner som kan tolkes og forstås fra ulike perspektiv, og serien viser et system som ikke alltid vet hva som er rett.

Tittelen «Ulven kommer» kan i seg selv skape engasjement. Hvem er «ulven»? «Ulv» - som symbol på rovdyr kan assosieres med noe fryktinngytende og skremmende. Tittelen i kombinasjon med virkemidler i form av blant annet musikk og innledende tegning til hver episode av «jente med tårer» og «familien», kan bidra til å lede oss inn i en følelsesmessig tilstand av ubehag, samt at tittelen også kan indikere frykt for konsekvenser på ulike nivå. Etter nærmere refleksjoner tenker jeg at serien har flere «ulver». Relasjonene i familien synes sårbare og skjøre. Frykten for konsekvenser om «noen sier noe», berører alle i familien. Når familiens «hemmelighet» blir avslørt – hva da? Om Lars gjør feil vurderinger, hva da? Uansett hvilke valg som tas, får det konsekvenser for noen.

Som nevnt innledningsvis blir vi kjent med Lars, en sosial- og familierådgiver ansatt i kommunen, og en familie bestående av Holly, Theo, moren Dea og Simon. Simon er Hollys stefar og Theos biologiske far. Skolen har meldt bekymring til kommunen etter at Holly i en stiloppgave har skildret en dag der vold skal ha funnet sted i familien. Utdrag fra denne stilen presenterte jeg helt i begynnelsen av min oppgave. I serien har Lars kun få uker på seg til å finne ut om det foregår vold i familien. Han må ta avgjørelser basert på tilgjengelig

informasjon om familien i lys av barnas beste, og hans kunnskap og erfaring om vold i nære relasjoner. Han får umiddelbart en «dårlig magefølelse» som blir styrende for hans intervensjoner og valg gjennom hele saken.

I første episode får Lars tildelt saken, og han oppsøker Holly og Theo på skolen, og mor på hennes arbeidsplass. Politiet skal snakke med stefar/far. Lars møter det han oppfatter som en «livredd» Holly, og blir overbevist om at det er nødvendig med umiddelbare tiltak. Theo fremstår mer stille og noe unnvikende i sin kontakt med Lars. Theo har brudd i armen, som ifølge legevakten og Theos egen forklaring skyldes et fall på lekeplass. Lars innhenter informasjon fra politi og legevakt, og får vite at stefar/far to ganger tidligere har vært dømt for vold. Dommene ligger noen år tilbake i tid. Lars får etter en diskusjon støtte fra sin leder, og barna blir plassert i beredskapshjem samme dag, mens saken undersøkes videre.

Mor og stefar/far avviser og benekter anklagene om vold i samtaler med kommunen. I senere episoder kommer det frem at Holly også tidligere har skrevet en skolestil med innhold om sin biologiske far som ikke var riktig. I møtene med Lars sier Holly lite verbalt, men viser et kroppsspråk som Lar tolker i retning av at hun er «livredd». Broren Theo aviser og sier «*alt Holly sier er løgn*». Det viser seg gjennom serien vanskelig å treffe «riktig» konklusjon, da familiemedlemmenes historier spriker og Holly til slutt trekker sine anklager. Da flyttes begge barna hjem igjen etter avgjørelse i nemnda. Lars blir omplassert til andre arbeidsoppgaver, men er fortsatt overbevist om at noe ikke stemmer. Serien avsluttes med at mor, Holly og Theo har klart å rømme fra stefar/far og befinner seg på krisesenter. Lars får etablert en god dialog med far, og far forteller at han selv hadde en vanskelig oppvekst. Mulighet for endringer i familien åpnes, og serien avsluttes.

1.3 Om oppgavens formål og problemstilling

Formålet med oppgaven er å belyse viktigheten av kritisk refleksjon i en barnevernkontekst. Å arbeide i barneverntjenesten innebærer å verne barn mot omsorgssvikt og vold, der vi som profesjonelle både kan kjenne at vi tror og tviler. Vi tror på barna, vi tror på de voksne, og vi tror kanskje på det som berører oss mest? Og vi kan tvile på barna, de voksne, og kanskje på det innholdet eller de som berører oss minst? Tro og tvil blir for meg polariteter der begge er like viktige, og som krever å kjenne etter og reflektere rundt. Det handler om nærhet og

distanse, og om å møte mennesker som subjekt i eget liv, og i et intersubjektivt fellesskap (Anderson, 2003, Buber, 1992, Frøyland, 2017, Holmberg og Sundet, 2021, Jensen og Ulleberg, 2011, Kokkersvold og Mjelve, 2003). Med intersubjektivt fellesskap mener jeg her muligheten til å utforske sammen med den/de andre, og å være ydmyk og åpen for det vi ikke vet. Hvordan forstår jeg det den andre formidler, og hva er vår felles forståelse? Klarer jeg å være «nysgjerrig nok» uten å konkludere «for fort»?

Problemstilling for oppgaven er:

Hvordan kan bruk av kritisk refleksjon være betydningsfullt for å skape tillitsfulle relasjoner og å ivareta hele familien i saker der det er mistanke om vold i nære relasjoner?

Problemstillingen har jeg operasjonalisert ved å stille to forskningsspørsmål, om hvordan familierådgiver Lars i tv-serien «Ulven kommer» intervensjoner i feltet:

- Hvordan arbeider Lars for å fremskaffe informasjon om hva som har skjedd?
- Hvordan arbeider Lars for å komme i dialog og etablere relasjon med familiemedlemmene i saken?

I oppgaven har jeg valgt å drøfte fortløpende under mine funn, i stedet for å skille mellom «funn» og «drøfting» i to adskilte kapitler. Jeg analyserer frem hvilke posisjoneringer som skjer, og for hver sekvens der Lars «gjør noe», bruker jeg kritisk refleksjon til å drøfte hva han gjør, og hva som kunne vært utfallet om han hadde gjort *noe annet*. Jeg ønsker å løfte frem hvordan kritisk refleksjon kan bidra til å se praksis i andre perspektiv, stille spørsmål ved hvordan vi forholder oss til saker og personer, og viktigheten av å være bevisst egne reaksjoner i møte med et fenomen.

1.4 Avgrensninger og hva oppgaven ikke handler om

Denne oppgaven er ikke en filmanalyse, eller en oppgave som vil vurdere handlinger som rette eller gale. Jeg har avgrenset oppgaven til noen samhandlingssekvenser relatert til de to første episodene. Avgrensningene er gjort med bakgrunn i oppgavens størrelse, og med mål om tydeliggjøring av hvordan tilsynelatende «små» handlinger kan utvides til en større forståelse, utover det umiddelbare og selvsagte.

1.5 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i 6 kapitler, der første kapittel innleder oppgaven, bakgrunn for valg av tema og datamateriale, beskrivelse av serien og dens aktualitet, formål, problemstilling og avgrensninger. I kapittel 2 beskriver jeg kontekst og aktuell forskning innenfor berørte tema. Kapittel 3 omhandler teoretisk referanseramme, og i kapittel 4 redegjør jeg for metodevalg, datainnsamling, valg jeg har tatt underveis, utfordringer og vurderinger av oppgavens kvalitet. I kapittel 5 beskriver og drøfter jeg mine funn ut fra mine valgte teoretiske perspektiv, mens jeg i kapittel 6 konkluderer, og kommer med innspill til praksisfeltet og videre forskning.

2. Kontekst og aktuell forskning innenfor tema

Kontekst for oppgaven er barneverntjenesten og kontaktetablering med familier der det er mistanke om vold i nære relasjoner, og der volden ikke er erkjent. Nærliggende tema for oppgaven er hvordan barneverntjenesten arbeider med vold i nære relasjoner, hva vi vet om konsekvenser av vold og hvordan hjelpeapparatet kan avdekke og beskytte barna mot vold. Vold mot barn kan være vanskelig å avdekke og måle, og særlig der volden er rettet mot de minste barna (Heltne og Steinsvåg, 2011, a, NOU 2017:12, Storberget et.al, 2007). Siste omfangsundersøkelse om vold i Norge belyser at én av ti har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra en omsorgsperson i barndommen, og én av tre har vært utsatt for mindre alvorlig fysisk vold (Dale et.al, 2023, s 16). Det er også konkludert med at vold foregår «hyppig» og er «nokså vanlig» (Dale et.al, 2023, NOU 2017:12). Feyling og Øfsti (2023) viser til tall fra SSB i 2021 der litt over 30 prosent av alle bekymringsmeldinger til barnevernet inneholdt mistanke om ulike typer vold. Forståelse av bakgrunnen for vold, og hjelpebehov til voldsutøver finnes det mye kunnskap om, men betinger gjerne en erkjennelse fra voldsutøver (Aschjem et.al, 2011, Isdal, 2018, Molin og Steinsvåg, 2011, s 149-163, Storberget et.al, 2007).

Når man som profesjonell kjenner til denne forskningskunnskapen om vold og konsekvensene av vold, er min påstand at denne kunnskapen utgjør en viktig faglig forforståelse for den profesjonelles arbeid på feltet. Med forforståelse mener jeg den

tilgjengelige kunnskapen vi besitter i form av forskningsbasert, teoretisk og erfaringsbasert kunnskap, samt holdninger og verdier.

For å finne aktuell forskning på feltet omkring valgt tema og nærliggende, har jeg fulgt med i ulike faggrupper på sosiale medier (barnevernforum, sosialt arbeid, familierapiutdanningen ved VID) og søkt i ORIA. Jeg har søkt under følgende tema og begrep: «kritisk refleksjon familierapi/- veiledning» (1 treff), «kritisk refleksjon/selvrefleksjon barneverntjenesten» (2 treff), «selvrefleksjon og kritisk refleksjon» (5 treff), «vold og kritisk refleksjon» (2 treff), «vold i nære relasjoner barnevernsarbeid» (3 treff). Siste søket her kan sees i sammenheng med «Vold i nære relasjoner barnevern» hvor jeg fikk over 50 treff. I tillegg søkte jeg også på kombinasjonene «vold i nære relasjoner kritisk refleksjon / selvrefleksjon» uten treff. I de treffene jeg fant om barnevern, omhandlet mye av forskningen om voldens konsekvenser, omfang, diskursforståelse og hvordan komme i posisjon.

I tillegg til at jeg kort har kommentert siste omfangsundersøkelse om vold i nære relasjoner vil jeg også trekke frem:

Straub (2022) som drøfter barnevernets akuttarbeid i møte med familier som erfarer vold eller rus, og viser til at en risiko- og voldsdiskurs kan redusere synliggjøringen av kompleksiteten i barnets liv, og der barnet blir forstått utenfor egen kontekst. Hun oppfordrer til å benytte et kontekstuellet rammeverk for å gi en større mulighet til å fange opp barnet i lys av sin kontekst.

Støylen (2021) jobber som familierapeut i barneverntjenesten, og setter søkelys på hva synligheten av voldens konsekvenser kan gjøre med voldsutøver, og hvordan hjelpere kan komme i posisjon til å kunne hjelpe. Hun drøfter ulike dilemma man kan møte i dette arbeidet, blant annet om å forstå voldsutøver, og å tåle å høre det som kommer av vonde historier. Hun stiller spørsmål til hvor lenge man kan undersøke forholdene rundt barnet, og risikoen ved å vente med å snakke med det involverte barnet. Hun foreslår, og viser til egen arbeidserfaring ved å innta en ikke-vitende holdning i form av «hva hvis spørsmål» i møte med voldsutøver, som forslag til endring i familien. Hun konkluderer med at det må etableres en grunnleggende tillit og trygghet for å kunne jobbe med å få slutt på volden.

Eide og Karlsson (2013) skriver om kritisk, personlig og søkende refleksjon over erfaringer gjort i ulike møter med psykisk helse. De belyser refleksjon og selvrefleksjon som metode, der refleksjon har en vid forståelse av teori og praksis, mellom erfaring og relasjoner, med en vektlegging av relasjonsetikk og dannelse fremfor rutiner, metoder og prosedyrer. De trekker frem Tom Andersen og hans begrep om å møte den andre fra en ikke-vitende posisjon ved å lytte etter mening og bruke den andres ord for å kunne utvikle forståelse, og ved å utvikle en *være-i-kompetanse* kan kunnskapen i det mellommenneskelige bli virkelig og betydningsfull.

Til sist vil jeg nevne en nylig publisert artikkel skrevet av Tina Feyling og Anne Kyong Øfsti (2023), som del av et pågående Ph.d.-prosjekt ved VID under temaet «Praksis i barnevernet ved mistanke om vold». Artikkelen beskriver foreldres møte med barnevern når det er mistanke om vold. Det er en kvalitativ studie inspirert av minnearbeid, der formålet er å belyse kompleksiteten i samspillet mellom foreldre og barnevern når det er mistanke om vold mot barn, og å utforske forutsetninger og hindringer for samarbeid i disse sakene. Artikkelen drøfter sakene ut fra en risiko- og nulltoleransediskurs, og funnene viser sterke reaksjoner hos foreldre både underveis og i etterkant av kontakten med barnevernet. Sterke emosjoner, traumer og skam så ut til å være til hinder for tillitsfullt samarbeid, hvor det var fremgangsmåten til barnevernet som forsterket eller fremkalte manglende tillit og tilbaketrekning fra samarbeid. Forfatterne trekker frem at diskursene i barnevernet vedrørende vold og risiko kan ha utilsiktede og paradoksale virkninger, og hevder at bevissthet og kritisk refleksjon kan bidra til å få øye på negative konsekvenser av diskursene, samt at barnevernet trenger forståelsesmodeller som ser barn og foreldre i en relasjonell sammenheng, også når barnet trenger beskyttelse (s 70). Det foreslås empati, anerkjennelse, forståelse og veiledning, samt kunnskap om ulike traumer som kan utløses for alle aktører i en sak, som kan være muliggjørende for bedre dialog og samarbeid i disse sakene.

3. Teoretiske perspektiver

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk. Jeg har valgt posisjonsteori, form-medie-analyse og kritisk refleksjon som sentrale perspektiv for min

oppgave. Med tanke på oppgavens relevans for familiebehandlingsfeltet, redegjør jeg også for systemisk perspektiv på familier, og hvordan arbeide i et samarbeidende dialogisk perspektiv.

3.1. Teori om posisjonering

Posisjonsteori egner seg til å forklare og forstå dynamikkene i mellommenneskelige relasjoner ved å se på hvordan vi blir posisjonert, og hvordan vi ved våre diskursive samhandlinger posisjonerer oss til rettigheter og plikter i handlingen vi deltar i, eller blir presentert for (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009). Begrepet «posisjon» synliggjør mangfoldet av selv, som en og samme person har i en samtaleinteraksjon, hvor posisjonering skjer både i oss selv og av den andre (ibid). Vi deltar i ulike diskursive praksiser hvor hvem vi er avhenger av de posisjonene som er gjort tilgjengelige innenfor egen og andres diskursive praksis (Harrè et.al, 2009).

En analyse ut fra denne teorien gir oss mulighet til å utvide og åpne for bakenforliggende meningsbetydning av samhandlinger i en gitt kontekst (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009). I en diskursiv praksis produserer vi sosiale og psykologiske virkeligheter ved bruk av språk og språklignende system, og når vi har tatt en posisjon, vil vi se verden utfra de vilkår som er relevante i den bestemte diskursen (Davies og Harrè, 1990). Aamodt (2022) beskriver hvordan vi posisjonerer og observerer ut fra vårt perspektiv, og der *måten* vi observerer på vil bestemme hva vi ser og hvordan vi handler. Vi kan forstå handlinger ut fra en eller flere diskurser, som kan være motstridende med hverandre, og der ulike måter å forstå på bestemmes av ulike *medier* (ibid).

I posisjonsteorien flyttes fokus fra individuelle faktorer til kontekst og handling, og det åpnes det for tilgang til normative begrensninger og muligheter i form av tanker, følelser og oppfatninger, som kommer frem gjennom rettigheter og plikter som folk blir fortalt eller deltar i, i øyeblikket (Harrè et.al, 2009). Posisjonsteori har blant annet blitt anvendt i en studie av praksis, emosjoner og holdninger blant indiske sosialarbeidere som arbeidet med kvinner utsatt for vold (Piippo et.al, 2022). Utgangspunktet er at møtet med klienten er en sosial hendelse som består av sosialarbeidernes «meaning making» i disse møtene. Studien viste at sosialarbeiderne posisjonerte seg som både motstander av kjønnet vold, «advokat»

for kvinners rettigheter, fasilitator for empowerment for kvinner, samt selvreflekterende omkring personlige emosjoner og holdninger (ibid). Bruk av posisjonsteori bidro til å vise hvordan de kvinnelige sosialarbeiderne posisjonerte seg på ulike måter og derigjennom hvordan de resonnerer om volden, inkludert hvordan de da også posisjonerte kvinnene (ibid).

Måten vi ser og observerer noe på, bestemmer hvordan verden ser ut for oss og hva vi ser (Aamodt, 2022). Posisjonering av oss selv og andre vil endre seg fortløpende med de narrativ som skapes, og hvordan de diskursive handlingene utfolder seg (Davies & Harrè, 1990). En analyse med utgangspunkt i posisjonsteori der posisjoneringer og narrativ endres i samhandling, vil vise at forståelsen av ulike narrativ avhenger av hvordan man oppfatter og tolker de ulike posisjonene. Ifølge Aamodt (2022) oppfatter vi forholdet *mellom* situasjonen eller objektet, og den som observerer.

Posisjoneringer kan endres, og gjøres ved å utfordre posisjonen gjennom metaposisjonering (forstå en posisjon fra ett annet perspektiv utenfra) eller ved å forhandle frem en ny posisjon, som igjen kan endre betydningen av handlinger (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009). Når vi skal forstå og oppfatte verden, må vi alltid spørre hvem observatøren er da vi alltid ser noe gjennom en «linse». Aamodt (2022) kaller denne «linsen» for et *medium* - hvor forholdet mellom *det vi ser* og *det vi ser ved hjelp av* setter betingelser for våre observasjoner (Heider, 2019, i Aamodt 2022). Mediet i seg selv er usynlig og kan ha ulike former, men formen påvirker det vi ser og hvordan vi ser, som igjen bestemmer *praksis* (Aamodt, 2022) og posisjonering.

Ifølge Davies og Harrè (1990) kan vi stå imot en tildelt posisjonering i kraft av oss selv og vårt eget språk, og de henviser til Goffman sitt begrep «fotfeste». Goffman bruker «fotfeste» som preposisjonering (innenfra), og mente at en person med «fotfeste» har noen anerkjenne rettigheter, og kan gå inn i en samtale, bli lyttet til, og hvor dennes «illokusjonære kraft»; kroppsspråk, maktposisjon, alder etc. blir «tatt opp» av medlemmene, som igjen bringer nye posisjoner. Det vil si at ordene i seg selv ikke gir mening, men blir tillagt mening når ordene settes i en sammenheng der partene både posisjonere seg og tillegger den andre en posisjon, og hvor kraften av hver ytring avhenger av forståelsen av

denne (Harrè & Moghaddam, 2015, Davies & Harrè, 1990). Dette beskrives som en *3. ordens posisjonering*, mens *1. ordens posisjon* handler om å akseptere en tildelt posisjon, og *2. ordens posisjonering* handler om å velge en annen posisjon enn tildelt (Harrè et.al, 2009).

En preposisjonsdiskurs handler ifølge Harrè et.al (2009, s 10) blant annet om rettfærdiggjøring av biografiske «fakta» som anses relevant for valg av posisjonering fremover, og medfører en tildeling av rettigheter og plikter, basert på forutsetninger som vanligvis ligger i utøvende praksis. Dette sammenfaller med Aamodt (2022) sin *form/medium*-analyse der hun gjennom en fiktiv sak illustrerer hvordan saksbehandler i barneverntjenesten får informasjon fra ulike perspektiv, hvor informasjonen kan ha ulike muligheter, og der noe velges til fordel for noe annet. Den *mening* som blir tillagt, kan være både *form* og *medium* avhengig av observasjonspunkt: *Mening som form* representerer aktualitet og potensialitet, mens *mening som medium* handler om valg av informasjon (der noe er valgt bort) for å håndtere en kompleks situasjon (Andersen, 2019, s 116 i Aamodt, 2022). Å koble informasjon på bestemte måter medfører at saksbehandler kommer til bestemte konklusjoner (Hennum, 2016, Aamodt, 2022), og posisjonerer de involverte ut fra sitt observasjonspunkt.

Aamodt (2022) viser eksempel fra barneverntjenesten hvor man er avhengig av flere observasjoner som hver kan ha ulike former, og der observasjonene er avhengige av og bygger på hverandre, og til slutt fører til en konklusjon. Observasjonene fremstår forskjellige avhengig av hvilke *medier* som brukes, og jo løsere *mediene* er, dess mer vil de kunne åpne for større potensiale, og flere perspektiv, kombinasjoner og muligheter vil være tilgjengelige (ibid). Metoder og kvalitetsverktøy vil for eksempel være medier bestående av færre koblede elementer, noe som reduserer mulighet for skjønn og alternative måter å tolke en situasjon på (Rød og Heggdalsvik, 2016, i Aamodt, 2022). Det blir derfor viktig å se hva som fungerer som medium og hvordan endring av mediet kan skape en annen praksis, samt utforske hvem observatøren er, og hvordan bestemte observasjoner (og posisjoner) utvikler seg og fører til konklusjoner (Aamodt, 2022).

3.2 Kritisk refleksjon

Refleksjon handler om å stille spørsmål for å lære av erfaring og utvikle kunnskap fra praksis (Andersen, 2006, Askeland, 2011). Dette er en dynamisk prosess påvirket av følelser, holdninger og kroppslige reaksjoner da vi ser på oss selv som subjekt i alle situasjoner, og der vi får en dypere forståelse av det vi er opptatt av (Askeland, 2011, Thomassen, 2006). Det brukes ulike begrep om refleksjon, for eksempel refleksivitet, reflekterende praksis, selvrefleksjon, og kritisk tenkning, men fellesnevneren er at det innebærer å skape mening og lære noe nytt (Askeland, 2011, Jensen og Ulleberg, 2011, Sundet, 2006, Thomassen, 2006). I profesjonell praksis betyr det å ha et innoverblikk på oss selv og vår medvirkning i situasjonen vi analyserer, ved å se på oss selv utenfra og den andre innenfra, samt hvilket kunnskapsgrunnlag vi vektlegger. Å se den andre innenfra og oss selv utenfra, også kalt «mentalisering», har sin opprinnelse i tilknytningsteorier (Hart og Schwartz, 2008). Vi snakker om noe som er relasjonelt, hvor vi også blir berørt, og der kropp, sansing og emosjonalitet blir sentrale aspekter i reflekterende prosesser, eller reflekterende praksis (Askeland, 2011, Jensen og Ulleberg, 2011, Sundet, 2006).

Det som gjør refleksjon til *kritisk* refleksjon, er at man setter refleksjon inn i en sosial og politisk ramme, og legger til grunn sammenheng mellom individ og samfunnsfaktorer og at dette fører til endring (Askeland, 2011). Vi tar utgangspunkt i egne opplevelser og erfaringer for å lære av disse og for å kunne gjøre nye erfaringer i vårt profesjonelle virke, og hvor de ulike teoretiske rammeverkene inkluderer en forståelse av en selv i en sosial kontekst av maktrelasjoner og strukturer (Askeland, 2011, Fook et.al, 2017). Gjennom kritisk refleksjon øker vi bevissthet om egne verdier, teoretiske perspektiv, og hvordan vi påvirkes av maktforhold rundt oss (ibid). Kritisk refleksjon i sosialt arbeid assosieres ofte med Schön og hans begrep om «refleksjon-i-praksis» og «refleksjon-over-praksis», som handler om å reflektere over hva, og hvorfor vi gjør som vi gjør, og at vi ved en slik refleksjon vil utvide vår forståelse og lære noe mer, for så å utføre en bedre refleksiv praksis (Askeland, 2011, Fook et.al, 2017, Røkenes og Hanssen, 2012, Thomassen, 2006). Schön var opptatt av at vi som fagfolk vet mer enn vi kan sette ord på (Røkenes og Hanssen, 2012, s 85), og skilte mellom: «enkelsløyfe»-læring; ukritisk tillæring av rutiner og prosedyrer, kontrollere og forsvare det

man gjør, tabu å snakke om maktutøvelse, og «dobbelsløyfe»-læring: stille kritiske spørsmål ved grunnlaget for arbeidet og kulturen, for å få tak i om det er samsvar mellom teoriene og verdiene man hevder arbeidet bygger på, og som viser seg i praksis (Askeland, 2011).

Schön var også opptatt av å få tak i det emosjonelle, og å anerkjenne den intuitive, artistiske og kreative påvirkningen av praksis (Askeland, 2011, s 35), som også Andersen vektla i sitt profesjonelle virke (Andersen, 2006, Anderson og Jensen, 2008). Sundet (2006) påpeker at for å kunne reflektere må praksis komme først, og lede mot teori som gir mening for kontekst, slik at teorien ikke blir en diskurs som begrenser mulighetene for å skape ny praksisform. Han beskriver teori som *lukkende* dersom den blir brukt som grunnlag for å evaluere personer i form av rangering eller bedømming (ibid, s 16). Ved å bruke egne erfaringer fra praksis og tydeliggjøre hvilke teorier, kunnskap og verdier som ligger under og hvorfor, kan man åpne for nye innfallsvinkler som kan skape ny praksisteori, hvor det blir en sirkulær prosess som knytter sammen praksis, forskning og teori (Askeland, 2011, Fook et.al, 2017, Sundet, 2006).

I kritisk refleksjon står begreper som avsløring, frigjøring, sosial endring og bruker-medvirkning sentralt (Askeland, 2011). Brukermedvirkning anses som en prosess der språket er essensielt, og Askeland (ibid) henviser til Foucault og Habermas som ser på språk og makt i sammenheng. I dette teoretiske landskapet finner vi også sosialkonstruksjonismen.

Sosialkonstruksjonismen bygger på ideen om at all virkelighet blir konstruert i språket med sosialt samspill mellom mennesker (Askeland, 2011, Gergen og Gergen, 2005, Jensen og Ulleberg, 2011 og 2017). Videre bygger retningen på tanken om dekonstruksjon, som vil si å bryte ned for å forstå på en annen måte (Askeland, 2011, Thomassen, 2006). I praksis betyr det at for å skape mening i samhandling, gjør vi en form for kategorisering der vi ser på prosess og kontekst, og søker å få frem bakgrunnen for kategoriene, og gi mulighet for nye konstruksjoner. I dette perspektivet er det relevant å analysere hvordan vekselspill i sosiale relasjoner skaper og farger våre oppfatninger (Askeland, 2011).

Selv om kritisk refleksjon har ulike teorier, er flere tema felles, blant annet ideologikritikk som betyr at alle meninger oppstår i en sosial og historisk kontekst og er utviklet gjennom maktrelasjoner (Brookfield 2009:298, 301 i Askeland, 2011, s 26). Foucault (1990 i Askeland,

2011) hevder at makt er en strategi man bruker i visse situasjoner, der makten er noe man utøver og ikke noe man har, og når makt blir utøvd i relasjoner, kan det skape motstand og avstand hos motparten. Ved å se på språk i sammenheng med makt kan vi gjennom språkbruken tydeliggjøre hvor og hvordan makt blir utøvd, der den som har definisjonsmakten kan avgjøre hva som er gyldig kunnskap. Dette har betydning for hvordan et problem blir forstått og løst, og hvor personene i situasjonen blir kategorisert og stigmatisert (ibid). Foucault hevder at kunnskap og makt påvirker og forsterker hverandre, og det blir da sentralt hvem som er i hvilke posisjoner der de kan bruke makt til å definere hva som er gyldig og gjeldende kunnskap (ibid, s 29). Makt kan forekomme i mange former, for eksempel gjennom ulike hersketeknikker (ibid) eller manipulasjon (Nordhelle, 2006). I institusjoner eller organisasjoner finner vi ofte dominerende diskurser der de som hevder å ha den gyldige kunnskapen, styrker sin posisjon, noe som medfører at noen perspektiv og stemmer *ikke* blir hørt (Askeland, 2011).

Kritisk refleksjon handler altså om å reflektere over egen praksis, for da å kunne åpne opp for flere perspektiv. Det innebærer å anerkjenne at fenomener har ulike forståelser og erfaringer, som også innebærer en forståelse av betydningen av språket, og at relasjoner er komplekse (ibid). Kritisk refleksjon fokuserer på *hvordan* og *hvorfor*, heller enn årsak og forklaring, som grunnleggende prosess i kunnskapsutviklingen (Fook, 2002 i Askeland, 2011, s 31).

3.3 Familien som system – et samarbeidende dialogisk perspektiv

En systemisk forståelse av familie innebærer *en måte å tenke på, som setter problemer og hendelser inn i en sammenheng, og en måte å forholde seg og samtale med medmennesker på, som kan bidra til forandring gjennom et utvidet perspektiv på mennesker og problemer* (Frøyland, 2017, s 17). Det handler om det som skjer *mellom* mennesker fremfor det som skjer inni hver enkelt. Sosiale fenomener forstås i den kontekst handlinger foregår, der vi som fagpersoner ikke deltar som nøytrale observatører, men hvor vi påvirker og påvirkes i møte med hverandre (Andersen, 2006, Anderson, 2003, Bateson, 1972, Frøyland, 2017, Jensen og Ulleberg, 2011, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Kokkersvold og Mjelve, 2003). Dette er en sirkulær tenkning inspirert av sosialkonstruksjonismen og basert på tanken om at

vi konstruerer vår virkelighet gjennom språket i samspill med andre, og som igjen påvirker våre holdninger og handlinger (Anderson, 2003, Frøyland, 2017, Gergen og Gergen, 2005, Holmberg og Sundet, 2021, Jensen og Ulleberg, 2011, Vedeler et.al, 2023). I systemiske samtaler forsøker vi å unngå statiske beskrivelser da disse ofte individualiserer problemene, men bruker helst sirkulære spørsmål da vi tenker at problemer oppstår i relasjoner. Sirkulære spørsmål egner seg for å synliggjøre relasjonen mellom familiemedlemmene, og å få frem mer og nyttig informasjon (Anderson, 2003, Frøyland, 2017, Jensen og Ulleberg, 2011, Tømm, 2013). Samarbeidende dialoger forutsetter kompetanse til å gjøre det situasjonen krever. Det er i situasjonen etikken, makten, tillit, nærvær, distanse, relasjonen, dialogen og skjønnnet spilles inn og tas imot (Anderson 2008 i Karlsson og Oterholt, 2021, s 27-28). Ved å reflektere over situasjonen sammen med familien, kan det føre til endring og ny innsikt (Andersen, 2006 og 2021, Anderson, 2003, Frøyland, 2017). Andersen (2021) la også vekt på å legge merke til det som *ikke* sies, og illustrerer hvordan ulike møter kan skape ulike reaksjoner:

En og samme person, som blir forsket på, kan komme til å fremstå svært ulikt i disse to relasjonene. Når en blir observert og bedømt i «utenfra-relasjonen», kan en lett bli usikker og forvirret og ordfattig, mens en som deltar i «innenfra-relasjonen», lett kan bli både rolig og ettertenksom og ordrik (s 162).

En «innenfra»-praksis vil med andre ord si at begge parter blir deltakere i en prosess (Bagge, 2011).

Familieterapien har blitt kritisert for å være statisk og lite fleksibel, men har de siste årene beveget seg mer i retning samarbeidsorienterende tilnærminger (Andersen, 2021, Anderson, 2003, Frøyland, 2017, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Olson et.al, 2014, Vedeler et.al, 2023). I disse tilnærmingene inntar terapeuten en «ikke-vitende» posisjon der dialog og refleksjon står sentralt, som innebærer en åpen nysgjerrig og mindre normativ holdning for den andres virkelighet (Andersen, 2006, Anderson, 2003, Bagge, 2007 og 2011, Frøyland, 2017, Jensen og Ulleberg, 2011, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Vedeler et.al, 2023), med unntak av overgrep (Frøyland, 2017, s 56). Denne terapeutiske posisjonen innenfor systemisk tenkning innebærer også en etisk og filosofisk holdning fremfor en strategi, hvor holdningen er å

erkjenne at den enkeltes virkelighet er historisk, kulturelt og sosialt konstruert (Berger og Luckmann, 2000 i Holmberg og Sundet, 2021, s 267). Begrepet «ikke-vitende» har de siste årene vært gjenstand for debatt i familierapifeltet (Holmberg og Sundet, 2021, 2022 a og b, Tilden, 2022 a og b, Vedeler et.al, 2023), der begrepet eksempelvis har blitt kritisert for å være utydelig, og at terapeuten med denne holdningen ikke møter klienters behov og forventninger om å få «den rette hjelpen», da det er «ekspert-hjelpen» klientene trenger (Bagge, 2011, Johnsen og Torsteinsson, 2012). Boscolo og Bertrando (1996 i Bagge 2011) mener at vi ikke kan la være å bruke vår forforståelse og kunnskap i samtale med klientene.

I min masteroppgave velger jeg å forholde meg til begrepet og posisjonen; «ikke-vitende», slik jeg forstår Anderson (2003), som i denne konteksten innebærer en bevissthet og utforskning av hva vi faktisk ikke vet, eller kan vite om den andre før vi har møttes i dialog med respekt og ydmykhet for den andres perspektiv, og hvor vi har etablert en felles forståelse. Bagge (2011) bringer inn begrepet «kraft» i denne posisjonen; en nysgjerrighet og frihet til ikke å «måtte» forstå den andre, men der kunnskap og mening er i bevegelse og skapes i kontinuerlig relasjon til den andre. I denne friheten ligger muligheter for endring, og en tro på menneskers iboende kraft til forandring, som vi kjenner fra perspektivene i kritisk teori og «frigjøringsbegrepet» (Askeland, 2011, Freire 1979 i Holmberg og Sundet, 2011). Siden vi er opptatt av å skape forandring, må vi finne ord som kan skape bevegelse fremfor stillstand (Frøyland, 2017, s 43). Eksempler på slike ord kan være likheter, forskjeller, fortid, nåtid og fremtid, og handler om å utvide hypoteser og få med flere aspekter, for å se flere muligheter (Andersen, 2006, Jensen og Ulleberg, 2011, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Anderson, 2003, Frøyland, 2017, Tømm, 2013).

Det filosofiske aspektet ved en «ikke-vitende» posisjon handler blant annet om hvordan vi forstår hverandre. Skjervheim (1996) mente at dersom vi ikke forstår hverandres språk, vil kontakten være overfladisk, som i praksis vil det si at vi ikke forstår eller møter den andre der den andre er. Da deltar vi i samtalen med vår forforståelse, men uten å innta en metaposisjon (Bagge, 2011). Bjerga (2021) trekker frem Gadammers begrep «takt», Skjervheims «treleddete relasjon», og Løgstrup sitt tilbakeholdenhetsprinsipp som tre viktige filosofiske element i møter mellom mennesker. Når vi klarer å være til stede i oss selv, hos

den andre og det som skjer mellom oss, vil vi i dialogen også forholde oss til våre egne idéer om fenomenet, og hvordan vi forstår og tolker dette (Jensen og Ulleberg, 2017, Kokkersvold og Mjelve, 2003, Thommessen og Neumann, 2019).

Dialog handler om å la seg berøre og respondere på hverandre (Jensen og Ulleberg, 2017, Ruud, 2011, Tønder, 2021). Det er en uendelig spiral av uttrykk og inntrykk; om kontakt og respons (Karlsson og Oterholt, 2021, s 22), og der kontakt er tilstedeværelse der man sanser, er kroppslig og intuitiv. Dette kan være vanskelig å forstå mentalt, men er kjernen i opplevelsen av nærvær (Andersen, 2021, Vibe, 2021). Å være inspirert av kroppslige uttrykk handler om selvavgrensning, nærvær og etisk tilnærming til den andre som et subjekt (Aubert, 2021). Kroppslighet og kropp som erfaringsformidler er derfor en viktig kompetanse, også som fagperson da den kan gi oss tilgang til emosjonell og relasjonell kompetanse. Men det krever oppmerksomhet og varhet for kroppens subjektive erfaring og språket erfaringen formidles gjennom (Andersen, 2006, Aubert, 2021, Kokkersvold og Mjelve, 2003, Thommessen og Neumann, 2019). Ved å være oppmerksom på kroppslige fornemmelser kan vi stoppe opp og finne ut av hva det handler om. For eksempel har følelser alltid et kroppslig element, som blant annet kan oppdages gjennom pust, kroppslig stivhet eller gjennom berøring (Aubert, 2021, s 113). Andersen (2006 og 2021) mente at den kroppsliggjorte kunnskapen kun er tilgjengelig for oss dersom vi våger å være i en posisjon der vi ikke vet, noe som forutsetter at vi er i kontakt med egen kropp og pust. Med det mente han at vi kun kan fornemme en annen persons smerte ved å kjenne på egne kroppslige reaksjoner når vi ser at den andre har det vondt. Men vi kan likevel ikke forstå hva det «er» for den andre.

Å delta i dialog i en «innenfra-relasjon» handler for meg om kompetanse og ferdigheter til å være til stede, fra øyeblikk til øyeblikk, i en sanselig fornemmelse (Levinas, 1998) og der vi møter hverandre i en subjekt-subjekt relasjon (Buber, 1992) i et intersubjektivt fellesskap (Bråten, 1998, Jensen og Ulleberg, 2011). Det innebærer et rom med plass for hverandres kreativitet og bevissthet (Bråten 1998 i Bagge, 2011), at vi lytter og er sensitive, at vi i møtet med den andre blir mottakelige og ansvarlige, og med viten om at vår umiddelbare erfaring av den andre ligger forut for vår ubevisste ikke-språklige erfaring av den andre (Levinas,

1998). Vi er aldri fullstendig nøytrale og bringer alltid med oss en forforståelse (Andersen, 2021, Bagge, 2011, Frøyland 2017, Jensen og Ulleberg, 2011, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Neumann og Neumann, 2012), som kan beskrives som den mening vi tillegger og møter et fenomen med, og som viser seg gjennom det vi gjør i måten vi møter mennesker på (Andersen, 2021, Frøyland, 2017, Thomassen, 2006).

4. Metode - en kvalitativ oppgave

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for mine metodologiske valg. Formålet med oppgaven er å synliggjøre betydningen av kritisk refleksjon i profesjonelt arbeid, hvor jeg har brukt tv-serien «Ulven kommer» som data. Serien tematiserer den profesjonelles rolle i møte med en sak der det er mistanke om vold i nære relasjoner. Min problemstilling vektlegger et relasjonelt perspektiv hvor familieterapeuten skal skape tillit og ivareta relasjoner, og samtidig være bevisst egen situering (Neumann og Neumann, 2012).

Opgaven har en kvalitativ tilnærming, som innebærer å belyse og skape forståelse av sosiale fenomen, og hvor vi kan bruke dataene til å reflektere over hvordan vi kan forstå og uttrykke meningsinnholdet best mulig (Thagaard, 2018). Det handler om en interesse for hvordan noe sies, gjøres, oppleves, framstår eller utvikles, og der man er opptatt av å beskrive, forstå, fortolke eller dekonstruere menneskelige erfarings kvaliteter (ibid). Jeg har valgt å analysere et utvalg sekvenser fra «Ulven kommer», altså et fiktivt hendelsesforløp og en visuell uttrykksform, som ifølge Thagaard (2018) er blitt mer utbredt i kvalitativ forskning. Forskning innen kvalitative undersøkelser bygger ofte på teorier om fortolkning (hermeneutikk) og menneskelig erfaring (fenomenologi) (Johannessen et.al, 2016).

4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Kunnskapen jeg har produsert, har blitt til fra et postmoderne perspektiv ved at jeg har studert avgrensede situasjoner der språk, samhandling og kontekst er av betydning, og hvor kunnskapen jeg produserer, har blitt påvirket av interaksjon mellom meg som forsker og forskningsfeltet (Thagaard, 2018, Thomassen, 2020). Dette i motsetning til positivistisk tilnærming der kunnskapsproduksjonen sees som uavhengig av sosiale interaksjoner, og hvor forskeren anses som objektiv (Thagaard, 2018). I min forskning har jeg ikke interagert

med andre mennesker, ved for eksempel ved intervju, men jeg har gått i dialog med en tv-serie *som tekst*, og forsøkt å komme til en dypere forståelse av hva som skjer i mine valgte sekvenser, og i interaksjonen mellom aktørene.

Min vitenskapsteoretiske posisjon baserer seg på et hermeneutisk vitenskapssyn der betydningen handler om *å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende* (Thagaard, 2018, s 37). En hermeneutisk tilnærming vektlegger forforståelse som utgangspunkt for erkjennelse, og søker å forstå fenomen utfra kontekst og kultur, altså om å forstå og fortolke mening (Anderson, 2003, Thomassen, 2020). Gadamer regnes som fornyer av hermeneutikken i vår tid, hvor hans hermeneutikk beskrives som filosofisk idet han tar tak i Aristoteles' begrep «fronesis» (Thomassen, 2020). Fronesis refererer til en praktisk fornuft som en integrert del av vår forståelse, hvor den etiske dimensjonen settes i sentrum i våre mellommenneskelige praksiser, og der vi alltid har en ubevisst førforståelse som grunnlag for at vi forstår (ibid). Vi forstår via vår forståelseshorisont som vi har opparbeidet gjennom livet, som ifølge Gadamer er helheten av vår historisk betingede forforståelse, og nødvendig for at noe skal gi mening for oss (ibid). Det vil si at forståelsen ikke har et nullpunkt da historien alltid er der før oss, og vi kan derfor heller ikke stille oss «utenfor» som en objektiv tilskuer.

Hermeneutikken søker ikke å få frem sannheten, da sannheten er individuell og kontekstuell (Anderson, 2003, s 68), men forforståelsen gjør det mulig å forstå meningen med våre erfaringer, og vi kan tilegne nye erfaringer, som blir betegnet som «den hermeneutiske sirkel»; en vekselvirkning mellom helhet og del utfra det vi prøver å forstå (Thomassen, 2020). Med andre ord er vi alltid i en hermeneutisk situasjon da vi alltid er «i noe», og forstår noe utfra noe. Gadamer mener at vi, ved å bli klar over vår forforståelse og utfordrer denne, vil kunne være mer åpen for det som møter oss, slik at vi hele tiden gir oss selv mulighet til utvikling og nye fortolkninger (ibid). Språket blir i denne henseende viktig da Gadamer mente at all forståelse var bundet til språket (ibid). Gadamer berører spenningsforholdet mellom teknologien og byråkratiseringens objektivisering på den ene siden, og det uforutsette og uforutsigbare ved menneskemøter i praksis på den andre siden (ibid, s 186). Menneskemøter krever noe mer enn rutiner og manualer, og når vi blir opptatt av å forstå

hva folk bringer med seg inn, må vi innta en hermeneutisk holdning av åpenhet og ikke-vitende i forskning og praksis (ibid).

4.2 Min forforståelse

Å være bevisst kritisk refleksjon i arbeid med mennesker ble et viktig tema for meg da jeg tok min grunnutdanning i sosialt arbeid i 2010, og har siden den gang vært et gjennomgående interessefelt. Med videreutdanning som gestaltterapeut og familieterapeut, og arbeidserfaring fra blant annet NAV, barneverntjenesten og som privatpraktiserende terapeut har interessen for betydningen av kritisk refleksjon blitt forsterket. Jeg har på ulike måter sett og erfart konsekvensene av hvordan det kan oppleves for klienter i ulike system å bli møtt eller ikke møtt på et relasjonelt nivå, og hvordan dette har påvirket dem. Å være prisgitt et system som skal hjelpe, og samtidig oppleve å ikke bli forstått eller tatt på alvor av den som skal hjelpe, kan for noen få store konsekvenser. Jeg sitter med et generelt inntrykk av at den relasjonelle betydningen i det offentlige hjelpeapparatet har fått mindre plass i en krevende arbeidshverdag, og at den i økende grad har blitt erstattet med metoder og manualer. Gjennom dette utdanningsløpet har læringen også handlet mye om metodiske intervensjoner, der vi har øvd på ulike teoretiske tilnærminger.

Å utforske og øve på hva som skjer i møte med oss selv, og hva som påvirker oss i ulike samhandlingssituasjoner skulle jeg derimot ønske vi hadde jobbet mer med. Som noe mer enn bare å kunne forklare, men å *erfare*. Når vi har minimalt med erfaring på å sette ord på hva som skjer med oss selv som familieterapeuter, er min forforståelse at dette også får konsekvenser for dem vi møter, da vi hele tiden påvirkes av våre erfaringer, som igjen kan «forføre» oss til at vi tror vi vet (Bagge 2007, Holmberg og Sundet, 2021). Og dette er noe jeg «brenner» for i mitt arbeid med mennesker; hvordan og på hvilken måte vi kan dra nytte av kunnskap om oss selv i samhandling og i relasjon med den andre. En forståelse og erkjennelse av hvordan, og på hvilken måte vi påvirker og påvirkes av hverandre. Som fagpersoner er det viktig at vi hele tiden reflekterer og våger å kjenne etter i oss selv; følelser, tanker og hva som blir fremtredende for oss. I et system der maktbalansen er ujevn, er klienten/-e helt avhengig av den profesjonelles forståelse og tilstedeværelse.

4.3 Innsamling og utvalg av data

Jeg startet innsamling og bearbeiding av data med å transkribere de to første episodene av totalt 8. Jeg valgte de to første da disse var mest sentrale for problemstillingen min, som fokuserer den første fasen av undersøkelsesarbeidet – innhente informasjon og etablere kontakt. Etter datainnsamlingen valgte jeg å holde blikket rettet på samhandlingssekvenser mellom Lars sin tilnærming til familiemedlemmene og hans kommunikasjon med leder/kolleger. Jeg leste gjennom transkriberingen og skrev fortløpende analytiske memos (Miles et al., 2014:95, i Thagaard, 2018, s 154), i form av spørsmål, tanker og hypoteser, mens jeg deretter tok tak i konkrete situasjoner og analyserte disse. Jeg ønsket å «se» bak handlingene og utvide mitt perspektiv ved å reflektere over hva som kunne være bakenforliggende, og hva Lars faktisk «gjør». Jeg ble interessert i Lars sine handlinger, og fordi jeg kjente at det var noe inni meg som «likte Lars», men uten at jeg kunne sette ord på hva det var. Jeg kjente at dette «noe» ble «trigget» i diskusjoner i ulike fagmiljøer, der jeg ofte hørte om alle «feil» Lars gjorde, og jeg ikke kunne beskrive med ord hva jeg likte med Lars.

Som forsker er jeg ikke nøytral eller objektiv, da jeg har med meg erfaringer som danner en førforståelse og interesse om valgt tema, og det er med dette blikket jeg også har gjort mine analyser og metodevalg (Neumann og Neumann, 2012). Neumann og Neumann (ibid) skriver om viktigheten av å være bevisst egen selvbiografisk situering, og at dette har betydning for hva vi blir oppmerksomme på. Med selvbiografisk situering menes refleksjon over egen sosiale posisjon og erfaringsbakgrunn (ibid, s 18).

4.3.1 Prosessen med valg av datamateriale

I og med at TV-serien er offentlig og var tilgjengelig på NRK sin nettside da jeg startet min innsamling av data, var ikke dette den største utfordringen i min oppgave. Jeg så serien da den kom ut på NRK TV, samme året som jeg startet på masterutdanningen, og tenkte umiddelbart at denne ville jeg bruke i min oppgave, men visste ikke helt hvordan, eller om jeg kunne bruke den siden den er et «underholdningskonsept». Etter ulike drøftinger ble det klart for meg at seriens aktualitet knyttet til problemstillinger og utfordringer i profesjonelt barneverns- og familiebehandlingsarbeid gjorde den relevant og brukbar som kilde for mitt

prosjekt. Utfordringen ble å snevre inn hva som skulle være fokuset mitt, og hvordan jeg kunne vinkle oppgaven. Mange tema og problemstillinger fanget min interesse, og jeg tok flere runder med veileder om hvordan jeg kunne gripe fatt i oppgaven utfra mine interessefelt.

Da oppgaven skulle ta form, startet jeg med en «brainstorming» av hva jeg hadde lagt merke til og blitt interessert i, dette for å tydeliggjøre min førforståelse av seriens innhold i startfasen. Jeg så deretter serien på nytt, og da med blikket i retning å «ta barn på alvor når temaet er vold i familien». Jeg valgte å holde fokus på Lars, siden jeg er opptatt av den profesjonelle og det relasjonelle arbeidet i møte med mennesker. Det var dette jeg ønsket å utforske. Jeg bestemte meg for ikke å ta stilling til om det han gjorde var «rett» eller «galt», men heller utforske selve prosessen, og hva som kunne være påvirkende for Lars sin håndtering av det som skjedde.

Jeg noterte meg stikkord og spørsmål som kunne være aktuelle på et senere tidspunkt (memos), og aktuelle tema og mulige kilder jeg kunne bruke. Det var mye som interesserte meg, og vanskelig å holde fokus «ett sted». Jeg snevret ytterligere inn, og holdt fast i familieperspektivet for å fokusere relevansen for mitt studieløp og fagfelt: familiebehandling. For meg ble dette en viktig «ramme» å være bevisst i prosessen.

Jeg så igjen episodene på nytt, og transkriberte så godt jeg kunne alle handlinger, uttalelser, stemmeleie, bevegelser og musikk. Jeg tok så bort «alt» som ikke var samhandling «mellom noen», og endte opp med 25 sider med enkel linjeavstand. Hver episode varte mellom 53-56 minutter. Jeg leste gjennom transkriberingen og tok ytterligere notater. For hver gang jeg tok notater, oppdaget jeg noe nytt.

Helt i starten var jeg interessert i å ta tak i det som «ikke sies» og knytte dette til fenomenet «vold i nære relasjoner». Jeg var interessert i hva jeg la merke til, og hvordan det påvirket meg som person. Jeg tenkte at det var volden og kontaktetableringsfasen som skulle være tema for oppgaven min. I ettertid ser jeg at jeg ble mest opptatt av «meg selv». Jeg kjente på nærhet og avstand på flere nivå, og det ble utfordrende og vanskelig å fortsette videre. Jeg måtte skape en «avstand» til det som var «mitt», og løfte blikket. I min rolle som terapeut tenker jeg at det nettopp er slik det også kan være i møte med vold som ikke snakkes om.

Den ligger der latent. Ordene er ikke der, men de «kjennes», og de kan fungere som handlingslammelse og stagnasjon (Isdal, 2017).

Jeg nærleste så datamaterialet en gang til, med et mer analytisk blikk. Jeg trengte noe mer konkret og «håndfast», og valgte nå å konsentrere meg om *samhandlingene* mellom Lars og familiemedlemmene, og Lars i møte med leder/kollega. Jeg hadde lest meg opp på ulike teorier, og da jeg leste om posisjonsteori, opplevde jeg at det ga mening og ga en retning for videre analyse. Det dukket opp nye spørsmål og tema som vekket min interesse, og som jeg noterte ned. Noe var gjentakende fra tidligere, og noen var nye. Jeg spisset problemstillingen og forskningsspørsmålene ut fra hva jeg nå så, og vekslet mellom å skrive på ulike deler av oppgaven for også å bli tydeligere for meg selv. Jeg fortsatte analysearbeidet med å kode og kategorisere innhold fra episode 1 og 2.

4.3.2 Koding og kategorisering

Koding av datamaterialet betegner meningsinnholdet og innebærer å dele opp teksten, samt betegne utsnitt av teksten med kodeord (Thagaard, 2018). Kodeord defineres som betegnelser som symboliserer meningsinnholdet i teksten (Miles et al., 2014, s 71-72 i Thagaard, 2018, s 153). En kode kan bestå av ett eller flere ord, men handler om å få tak i erfaringer og hva som formidles gjennom ord og handlinger (ibid).

Ved nærlesing og gjennomgang av datamaterialet noterte jeg først ned handlinger jeg ble interessert i, for eksempel hva Lars gjør i møte med Holly, Theo og mor. Jeg hadde mine memos fra tidligere tilgjengelig på et ark, og forsøkte meg på tematiske overskrifter som «forforståelse», «alliansebygging», «ta barn på alvor» og «kroppsspråk». Det var fortsatt uoversiktlig for meg å gripe fatt i, så jeg lagde et skjema med 3 kolonner og 13 grupperinger (se vedlegg 1). Jeg leste gjennom transkriberingen og kodet handlinger ned i små ord eller enkeltord med nummer bak slik at jeg kunne finne tilbake i teksten senere.

Etter hvert som jeg fikk en bedre oversikt over tema og kodeord, ble kontekst for oppgaven tydeligere. Jeg lagde et nytt skjema med utgangspunkt i posisjonsanalyse (se vedlegg 2), der jeg analyserte Lars sin posisjonering i møte med aktuelle aktører. Jeg vurderte da at mine funn kunne drøftes i lys av «kritisk refleksjon» og «posisjonering», for så å knytte disse til familierapeutens bevissthet om forforståelse og hvordan forforståelsen kan påvirke

samhandlingsprosessen. Ved å lese datamaterialet flere ganger fikk jeg også et tydeligere blikk på hvilke fenomen materialet kunne gi en forståelse av (Thagaard, 2018).

Mitt analysearbeid kan derfor betegnes som det Anker (2020) beskriver som en abduktiv analyse, som vil si at vi lager antakelser fra empirien og *braker innspill fra teori for å raffinere eller sette spørsmålstegn ved disse antakelsene for å finne nye måter å forstå det empiriske materialet på* (ibid, s 60). En abduktiv analyse skiller seg fra induktiv og deduktiv analyse da forskningsprosessen her sees på som en kreativ meningsskapning der teori og empiri i tillegg til å møtes, også gjensidig skal utvide forståelsen (ibid). Ved mine valg om å analysere samhandlingene mellom Lars og de andre aktørene blir det også en kontekstbasert analyse, som vil si å utvikle en forståelse av de fenomenene jeg studerer i den sammenheng de er en del av, og hvor hver part representerer en analytisk enhet (Thagaard, 2018).

4.4 utfordringer knyttet til data og prosess

Utfordringene jeg støtte på i oppgaven var i hovedsak tilknyttet prosessdelen. Som beskrevet ovenfor opplevde jeg det som utfordrende å skulle begrense meg, og finne et gjennomførbart fokus for oppgaven. Jeg oppdaget hele tiden nye tema, nye potensielle problemstillinger, ny teori og tilsvarende. Jeg kjente tidlig at jeg «stod fast» og ikke kom videre i oppgaven, noe som jeg etter hvert forstod at handlet om min nærhet til valg av tema. Eget engasjement og forforståelse ble et hinder for både å avgrense meg, samt å være åpen for andre blikk på tv-seriens innhold enn mine umiddelbare tolkninger. Jeg var tett på både som privatperson og fagperson. Jeg forsto etter hvert at jeg måtte arbeide med å få mer analytisk distanse. Jeg mener jeg har oppnådd dette ved å innlemme teori jeg i utgangspunktet ikke hadde tenkt på, samt muligheten til å drøfte temaet og bli klar over at min nærhet kunne stå i veien for utvidet forståelse av materialet.

4.5 Ethiske vurderinger

Jeg har i min oppgave valgt en TV-serie av nyere tid, som byr på mange dagsaktuelle problemstillinger knyttet til barnevernfeltet. Et arbeid i dette komplekse feltet krever bevissthet omkring egne handlinger og atferd, og hva som påvirker våre valg. Som

fagpersoner mener jeg vi trenger at det stilles spørsmål ved vårt arbeid, slik at vi hele tiden kan øke vår bevissthet omkring de valg vi tar.

TV-serien er i utgangspunktet lagd til annet formål enn empiri for forskning. Dette kan være problematisk da visuelle effekter kan bidra til å svekke ulike aktørers troverdighet og opplevelser. Jeg vurderer at det nettopp derfor kan være viktig å belyse og ta på alvor ulike forståelser og oppfatninger. Jeg har vurdert om oppgaven kan oppleves som kritikk til hvordan det arbeides i barnevernfeltet i dag, og derav svekke barnevernfeltets posisjon og respekt for arbeidet som gjøres. Jeg mener at den heller åpner opp for, og poengterer kompleksitet og dilemma i forhold til valg som tas. Ved å bruke populærkultur som grunnlag for læring blir det også noe man kan snakke med «menigmann» om, det er noe som «alle» har sett og som igjen kan medføre åpenhet uten å berøre konkrete saker, taushetsplikt og lignende. Ved å velge film som datamateriale kan det åpnes for å diskutere hvordan diskurser og posisjoneringer kan forsterke frykt og avstand, noe Feyling og Øfsti (2023) også poengterer. Samt at film kan tydeliggjøre familien som noe mer enn bare det vi får frem gjennom dokumentasjon og rutinearbeid, og viktigheten av å se at familien som helhet er mer enn summen av delene.

4.6 Oppgavens kvalitet

Datamaterialet jeg har brukt kan brukes til forskning når kritisk vurdering av kilden legges til grunn (Thagaard, 2018, s 117). En kritisk vurdering innebærer å se på kildens relevans, autentisitet og troverdighet (Østbye et al. 2013:42-51 i Thagaard, 2018, s 117). Serien ble vist på NRK TV, en kanal mye brukt til opplysning og debatter, og en kanal folk flest har tilgang til. Serien treffer et bredt publikum, og den kan åpne for ulike diskusjoner og debatter. Når det gjelder oppgavens troverdighet, er den skrevet med mitt «blikk» og min forståelse av hva jeg har lagt merke til og blitt opptatt av i serien. Jeg har sett serien med min forforståelse og hvordan jeg med den har oppfattet de fenomenene jeg har blitt opptatt av. Jeg har transkribert etter beste evne, både de uttalte ordene og det jeg har lagt merke til av nonverbal kommunikasjon mellom relevante aktører. Jeg har hovedsakelig fulgt NRK sin tekst oversettelse fra dansk til norsk, og det er denne jeg bruker i min analyse. Unntaket er stilen som jeg har valgt å gjengi slik den fremkommer i serien. «Ulven kommer» var

tilgjengelig på NRK TV da jeg påbegynte min oppgave, og var tilgjengelig frem til 19. desember 2022. <https://tv.nrk.no/se?s=ulven-kommer>

For de som er interessert i å få bekreftet om transkriberingen stemmer, må derfor kontakte rettighetsinnehaver Dansk Radio (DR) for eventuell tilgang til serien. Transkriberingen kan likevel ikke leses alene da den henger sammen med dramaturgien og de virkemidler som brukes for å skape stemning, og for å komme i kontakt med det som skjer inni oss, som vanskelig kan settes ord på.

Mine erfaringer, både personlige og profesjonelle, har også farget denne forskningen. Jeg har med mitt blikk forsket på det jeg har blitt opptatt av og det jeg har sett, med respekt for at andres blikk kan se og forstå på andre måter. Oppgaven har også preg av et paradoks, da mitt ønske handler om å utvide forforståelse, men ved å kode og kategorisere datamateriale med utvalgte begrep i fokus, blir jeg også begrensende. I analysen er det min forståelse av fenomenene jeg har transkribert som kommer frem, og jeg har forsøkt å beskrive min prosess så tydelig som mulig slik at den fremstår «gjennomsiktig» og begrunnet.

Når det gjelder troverdighet, har jeg vært opptatt av å se hvordan kritisk refleksjon kan utvide og åpne perspektiv slik at ny forståelse er mulig. Selv om sekvensene jeg har valgt ut ikke kan påstås å vise et utfyllende bilde av profesjonelt arbeid med voldssaker, kan de likevel få frem situasjoner og øyeblikk av gjenkjennelse. Det er disse jeg mener er anvendelige som kilde, og som kan ha overføringsverdi til profesjonelt arbeid. I et profesjonelt arbeid der vi posisjonerer oss selv og andre vil vi oppleve situasjoner ulikt, og vi blir utfordret på egen forforståelse og hvordan vi «ser» den andre. Funnene i så måte er ikke «virkeligheten», men kan åpne for bevissthet om den enkeltes unike virkelighet, og på den måten være en inngang til kritisk refleksjon og hvordan fasilitere et dialogisk samarbeid i slike saker.

5. Funn og drøfting

Problemstillingen for denne masterstudien er «*Hvordan kan bruk av kritisk refleksjon være betydningsfullt for å skape tillitsfulle relasjoner og å ivareta hele familien i saker der det er mistanke om vold i nære relasjoner?*» I dette kapitlet presenterer jeg min analyse av valgte

sekvenser fra episodene. Analysen følger mine forskningsspørsmål som fokuserer hvordan familierådgiveren Lars arbeider for å fremskaffe informasjon om hva som har skjedd, og hvordan han arbeider for å komme i dialog og etablere relasjon med familiemedlemmene i saken. Som tidligere nevnt, velger jeg å tolke hendelsene og handlingene fortløpende ved å trekk inn teori om posisjonering, kritisk refleksjon og dialogisk samhandling. Det betyr at jeg at jeg tilnærmer meg Lars' sitt profesjonelle virke ved å hele tiden stille kritisk reflekterende spørsmål omkring hva han gjør, hva han ikke gjør og *hva som kunne vært annerledes* (Aamodt, 2022). Jeg har stort sett strukturert analysen i den kronologi i undersøkelsesprosessen som tv-serien presenterer, med noen unntak, og jeg kommenterer også underveis hvordan man typisk jobber i slike saker, uten at dette skal oppfattes som at jeg gir en nøyaktig redegjørelse for barnevernets arbeid (se kapittel 1 og 2).

5.1 Når noen er bekymret

Som ansatt i barneverntjenesten får man gjerne kjennskap til familier fordi «noen» har sendt inn bekymringsmelding da de er bekymret for ett eller flere forhold rundt barnet. Allerede her kan for forståelsen starte, med at «noen» er alvorlig bekymret og vurderer det som nødvendig å melde fra til barneverntjenesten for undersøkelse av forholdene rundt barnet. I «Ulven kommer» er dette utgangspunktet for seriens plot: Skolen har meldt bekymring med bakgrunn i stilen som Holly har skrevet. Lars får tildelt saken med det formål å finne ut av hva som stemmer eller ikke, og slik jeg forstår blir hans oppgave både å hente inn fakta og dokumentasjon (systemnivå), og å etablere gode og trygge relasjoner med de ulike familiemedlemmene (individnivå).

Lars får saken av sin leder en morgen han kommer på jobb, med beskjed om at det «*haster*» og må «*avklares raskt*» da bekymringen dreier seg om mistanke om grov vold i en familie. Lars foreslår at noen andre kan ta saken da han «*allerede har mer enn nok å gjøre, men leder insisterer på at det er Lars som er rett person med bakgrunn i sin lange erfaring og kompetanse fra tilsvarende*» saker. (1.ep. 06:30)

Jeg oppfatter at Lars forsøker å endre tildelt posisjon uten å lykkes. Han blir tildelt en 1.ordensposisjonering der leder i kraft av sin posisjon tillegger Lars plikt til å ta saken med tilhørende rettigheter (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009). Jeg oppfatter at Lars ikke

har «fotfeste» nok til å preposisjonere seg (Harrè & Moghaddam, 2015, Davies & Harrè, 1990); hans argumentasjon om at han har nok å gjøre blir ikke anerkjent av leder, og han må derfor akseptere tildelt posisjon (Harrè et.al, 2009).

Når leder sier at Lars er rett person, kan det også tolkes som at lederen har vurdert, og sammenliknet han med sine kollegaer, og med det får Lars tillit og anerkjennelse til at hans kompetanse kan ivareta de behovene saken trenger. Jeg merker meg også leders manglende utforskning av Lars sitt forsøk på å endre posisjon. Hva om leder hadde drøftet med Lars, fremfor å konkludere at hans erfaring og kompetanse var den beste med tanke på å kunne ivareta saken? Det drøftes verken ulike hypoteser om bekymringsmeldingen, ei heller hvorvidt erfaring og forforståelse kan komme i veien for annen innsikt (Frøyland, 2017, Weele og Karlsen, 2021). Når leder i tillegg formidler at saken «*haster*» og «*må avklares raskt*», kan det tenkes at disse ordene, i lys av hennes posisjon overfor Lars, og ved at hun ensidig anerkjenner hans kompetanse, kan påbegynne en forforståelse hos Lars. Ved formidling av et «haste- og alvorlighets-perspektiv» kan vi også få inntrykk av at det er begrenset med tid til omfattende undersøkelser, eller refleksjoner med kollegaer eller leder. Denne forforståelsen kan forstås som et medium (Aamodt, 2022), som Lars videre observerer saken gjennom.

Lars blir bedt om å lese stilen før han oppsøker skolen. Leder opplyser at hun selv har lest den, og at det kan «*være alvorlig*». Leder har på et kort øyeblikk formidlet «*hastverk*», mulig «*grov vold*» og «*alvor*». Med dette som bakgrunn er det ikke utenkelig at Lars leser stilen med et blikk i retning av vanskelige hjemmeforhold, og med sin erfaring er det heller ikke usannsynlig at han kjenner resonans til noe han har vært «*borti før*». Lars er tildelt en 1.ordens posisjon uten mulighet for endring, og skal nå tre inn i en 3.ordens posisjon – ved å etablere en konstruktiv arbeidsrelasjon til familien. Lars står i en situasjon hvor han må posisjonere seg i forhold til teksten, gitt informasjon (den konkrete saken), sin erfaring og kunnskap (profesjonelle kompetanse), og det mandatet han har som ansatt i kommunen (system og rolle). Han er tildelt autonomi og makt til å gjøre selvstendige vurderinger utfra barnekonvensjonen og barnevernloven (Aadnanes, 2020), og kommunens etablerte diskurs om hva som er barnets beste, og hvordan han oppfatter situasjonen (Feyling og Øfsti, 2023).

Som representant for kommunen/systemet bringer han med seg strukturelle rammer i form av diskurser, menneskesyn, holdninger og verdier (ibid, Aadnanes, 2020), i tillegg til sin erfaringsbaserte kunnskap (Askeland, 2011). Lars skal inn i en samhandlingsprosess med familiemedlemmene der han både posisjonerer seg selv, og tildeler andre posisjoner, og hvor de alle blir påvirket av forforståelse, juridiske føringer, rutiner og metodisk arbeid.

Når profesjonsutøver får informasjon om en sak, kan det derfor være viktig å reflektere over egen forforståelse, og ulike posisjoneringer før man igangsetter arbeidet. Hva forventes av den andre og en selv? Kan tildelt posisjonering skape en avstand slik at samarbeid ikke er mulig? Kan man i så fall utfordre posisjonen gjennom metaposisjonering (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009), eller ved å endre mediet vi oppfatter «noe» fra (Aamodt, 2022), noe som kan gi en annen forståelse av saken? Hvordan kan man eventuelt legge til rette for, og møte den andre slik at samarbeid muliggjøres? Bevissthet om oss selv, vår evne til refleksivitet, kritisk tenkning og etisk refleksjon står dermed sentralt (Anderson og Jensen, 2008, Anderson, 2003, Eide og Karlsson, 2013, Feyling og Øfsti, 2023, Frøyland, 2017, Hennem, 2016). Jeg vil nå se nærmere på hvordan Lars innhenter informasjon.

5.2 Etterforskning eller utforskning?

Lars drar til skolen for å prate med barna, og den første han møter er læreren til Holly. Lars spør læreren om tema for oppgaven, og etterspør fravær, blåmerker eller andre tegn knyttet til vold. Læreren sier at han har forsøkt å snakke med Holly. (1.ep. 07:40)

Lars sitt mandat er å avklare i hvilken grad bekymringen om vold stemmer, samtidig som han også skal etablere relasjon og samarbeid. Ved at han spør lærer om tema for oppgaven, kan han få mulighet til å avklare bakgrunn for stilens innhold, og eventuelt også få et utvidet perspektiv. Lars trer inn i en 3.ordens posisjon med rett og plikt til å avklare meningsinnholdet og bakenforliggende meningsbetydning av historien (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009). Jeg tolker at Lars også tar en «etterforsker»-posisjon (Killèn, 2019) hvor han tildeler lærer en posisjon som «informant». Det fremkommer ikke hva lærer og Holly har pratet om, noe Lars heller ikke utforsker. Med andre ord oppfatter jeg ikke at Lars blir opptatt av relasjonen mellom Holly og lærer, men heller av å samle inn fakta som kan

bekreftede tegn til vold. Jeg blir oppmerksom på at lærers posisjon som «informant» muligens kan sette lærer i en vanskelig posisjon, da han både er bekymret for Holly og samtidig skal ivareta en relasjon til henne. Jeg legger da til grunn at det er lærer som både har lest stilen og meldt bekymring til kommunen. Det kan man gjøre, enten gjennom sin overordnede leder, eller på selvstendig grunnlag. Lærer kan havne i et dilemma og bli usikker. Han har meldt bekymring fordi han selv ikke har mandat eller kunnskap til å utrede hvorvidt et barn lever under skadelige forhold, og så blir han nå bedt om å komme med sine vurderinger på tegn knyttet til vold. Om jeg også tenker meg at Lars ikke vet hva slags erfaring og kunnskap lærer har om vold i nære relasjoner, så kan det igjen påvirke hva lærer formidler. Hva og hvor mye forteller lærer om vold? For mange kan temaet vold vekke ubehag, og noe man ønsker å beskytte seg mot (Isdal, 2017). Hvordan dette er for Lars eller lærer, får vi ikke vite. Lars kontakter også politiet for innhenting av opplysninger om familien. I tillegg innhenter han informasjon fra en annen ansatt på skolen når det gjelder Theo. I samtalen med politiet informerer han om mistanke om vold i familien, og at Holly har anklaget sin stefar for grov vold i en skolestil. Lars ber politiet undersøke forholdene rundt familien, og får etter hvert vite:

... at stefar er dømt to ganger tidligere for vold. Sakene er gamle. Familien har flyttet 4 ganger i løpet av de siste 8 årene, mellom ulike kommuner. Politiet sier dette ikke er kriminelt ... Lars informerer om en lillebror med avvikende atferd, som brakk armen mens han var med sin far. Politiet spør om Lars har fått rapport fra sykehuset, noe Lars avkrefter. Politiet spør om Holly vil anmelde, og Lars sier at kommunen anmelder nå, at Holly skal slippe det. Lars ber om at Holly må bli avhørt så fort som mulig, helst samme dag. (1.ep 23:42).

I posisjonen som familie- og sosialrådgiver med undersøkelsessak, har som sagt Lars blitt tildelt en posisjon med et bestemt mandat, nemlig å finne ut av hvor alvorlig situasjonen rundt Holly er. Hans posisjonering overfor politiet og skolens ansatte kan handle om rutiner eller metodisk fremgangsmåte. I tillegg ønsker Lars avhør av Holly, som kan handle om rutiner når det er mistanke om alvorlig vold i nære relasjoner, og ledes av hans mandat som er å beskytte barn mot vold i nære relasjoner, og når noen er anmeldt for vold. Dette kan vi

også kjenne igjen i eget arbeid der Barnehuset er en del av etterforskningen når noen er anmeldt for vold, og gjør avhør av den som kan være utsatt.

Fra et analytisk ståsted kan Lars sin fremgangsmåte synes som en «etterforsker»-posisjon, med formål å avklare fakta som kan danne grunnlag for sakens videre gang, og som kan bekrefte eller avkrefte hypotese om vold. Opplysningene politiet gir, kan bidra til å forsterke Lars sin mistanke om sannhetsgehalten i Hollys stil. Far/stefar blir posisjonert som voldsutøver, selv om voldsdommene er gamle. Videre er det de hyppige flyttingene. Det er ikke ulovlig å flytte mange ganger, men i denne konteksten kan også dette fortolkes i retning av ustabilitet, uro eller eventuelt flukt fra «noe».

Det at Lars innhenter informasjon fra skole og politi, kan forstås som handlinger for å få oversikt over situasjonen, samt en dypere forståelse av meningsinnholdet bak Hollys stil. Lars sine fremgangsmåter kan være styrt av arbeidsplassens bestemte rutiner eller en metodisk fremgangsmåte for undersøkelsessaker, alternativt kan det være Lars sine egne vurderinger underveis med bakgrunn i erfaringer. Det kan tenkes at Lars med sin lange erfaring og kompetanse har utviklet det Dreyfus og Dreyfus kaller «intuitiv helhetsforståelse» der handlingene er «*basert på at regler og analyser erstattes av intuisjon basert på internalisert konteksterfaring, opparbeidet gjennom lang erfaring som utøver*» (i Thomassen, 2006, s 27).

På hvilken måte, og hvordan Lars eventuelt er bevisst sine tidligere erfaringer i denne fasen, er uavklart. Dersom Lars og leder hadde drøftet alternative hypoteser i forkant, kunne det bidratt til bevisstgjøring av forforståelse og tydeliggjøring av menneskesyn. Menneskesyn kan være påvirkende for intervensjoner og avgjørelser som tas underveis, refleksivitet, og hvordan posisjonering av Lars og tildelt posisjonering av skolens ansatte kan påvirke ny eller etablert forståelse (Askeland, 2011, Bjerga, 2021, Frøyland, 2017, Røkenes og Hanssen, 2012). Om informasjonen som gis fra skole og politi skal kunne åpne flere perspektiv og mulige hypoteser, krever det refleksivitet og bevissthet av hvilke «linser» Lars observerer fra (Andersen, 2006, Bagge, 2011, Hennem, 2011 og 2016, Aamodt, 2022). Ved å være bevisst hva han «tar for gitt» og måten han posisjonerer seg på, kunne det tenkes at han hadde fått en annen informasjon. Eksempelvis ved å stille andre eller flere spørsmål enn «bare»

konkrete tegn på vold, som en «dokumentasjon av sannheten». Killèn (2019) snakker om forskjellen på å etterforske for å avdekke sannheter som politiets oppgave, og å etterforske hva vi som hjelpere kan hjelpe til med slik at en familie kan fungere bedre.

Kunne Lars ved bruk av kritisk refleksjon vært bevisst i hvilken grad diskurs og rutiner kan ha vært påvirkende for anmeldelse og samarbeidet videre (Feyling og Øfsti, 2023, Aamodt, 2022), og i denne bevisstheten handlet på andre måter? Etter samtalen med politiet kommer det frem flere spørsmål som kunne undersøkes nærmere, før det bestemmes at stefar skal anmeldes. For eksempel kan det tenkes at en samtale med stefar og/eller hele familien kunne åpnet for mulighet til å snakke om «den gamle» volden på en anerkjennende måte, og samtidig gitt stefar mulighet til å beholde sin verdighet ved å skille mellom han og hendelsene, samt at Lars kunne fått en utvidet forståelse av familiens relasjoner, ressurser og muligheter (Jensen og Ulleberg, 2017, Støylen, 2021). Vil det likevel bli et dilemma dersom det senere kommer frem at far faktisk begår ulovlige og straffbare handlinger, og politiet ikke har vært involvert all den tid systemet har informasjon de har tolket til mulig «alvorlig, grov vold»?

Videre kan informasjon om bakgrunnen for flyttingene gi utfyllende informasjon om familien, i tillegg til rapporten fra sykehuset som kan si noe om Theos brudd. Kan flyttingene og barnas adferdsuttrykk forstås på andre måter; for eksempel at flyttingene skyldes arbeidsmuligheter, boligmarked, mobbing eller annet, og at adferds uttrykkene der igjen kan skyldes hyppige flyttinger og manglende etablering av sosiale relasjoner (Askeland, 2011, Weele og Karlsen, 2021)? Ikke minst ville en avklarende samtale med Holly om bakgrunnen for stilen, og eventuell vurdering av sikkerhet vært av betydning (Støylen, 2021). Jeg tolker at Lars sin forforståelse så langt har vært påvirkende for både hva han etterspør av informasjon og valg av handlinger.

5.3. Kontaktetablering med familien

I dette del-kapitlet vil jeg se på hvordan Lars sin informasjon og forforståelse kan ha vært førende for hans tilnærming og kontaktetablering med de ulike familiemedlemmene.

5.3.1 Kontaktetablering med Holly

Lars prater med Holly først. Han presenterer seg, sitt mandat og at han hjelper familier som har problemer. Han forteller at han har lest stilen, og at den har vekket bekymring fra skolen, og at han derfor vil prate med henne. Holly sier hun har snakket med læreren om stilen, og Lars kommenterer at han synes hun skriver godt, og skryter av tegningen hun har tegnet på forsiden. Det er et ansikt med en tåre som renner ned. Lars spør om det er i orden at de leser stilen sammen. (1.ep. 09:05) Holly nikker, og Lars leser høyt:

Lars: «han tar fatt i begge hennes armer og hiver henne inn i reolen. Nakken treffer kanten, hodet presses mot bøkene, og han roper mot henne inn i ansiktet. Så sparker han henne i ryggen til hun faller om på gulvet og ligger helt stille».

(Lars kikker mot Holly. Hun er blank i øynene. De ser på hverandre).

Lars: hva er det du skriver om her? Er det noe som har skjedd i virkeligheten?

(Holly ser ned. Pause).

Lars: er det noe du har opplevd?

(Pause. Holly ser ned. Etter en stund sier hun «Ja», og ser opp på Lars).

Lars: hvem er han som gjør disse tingene?

Holly: det er min stefar.

(Lars nikker. Ser ned. Venter).

Lars: er det din mor han er så voldsom overfor? ... Eller er det deg? Er han voldelig mot deg, Holly?

(Pause. Stille. Holly ser ned).

Holly: ja (Mens hun titter ned. Stemmen noe svakere, nesten hviskende nå enn i starten). (1.ep. 10:17)

Lars sitt valg av utdrag tolker jeg som en måte å kommunisere til Holly at han tar det hun har skrevet på alvor. Samtidig kan hans utvalg og spørsmål også bidra til å posisjonere Holly som et offer, i tillegg til pausene. Pausene kan understreke alvoret i teksten, og kan tolkes som at

Lars anerkjenner at det er vanskelig for Holly å snakke om, samt at han kommuniserer at han tåler å stå i stillheten.

Lars stiller lineære (konkrete) spørsmål (Tomm, 2013) som kan tolkes i retning av at han trenger å kategorisere *sin* forståelse av saken, eller for å få frem bakenforliggende mening og årsak (Askeland 2011, Thomassen, 2006), og å tildele posisjoner (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009), for lettere å få oversikt. Dersom Lars i stedet hadde stilt sirkulære spørsmål, ville han kunne synliggjort relasjonene i familien, og også få mer og nyttig informasjon om hele familien (Anderson, 2003, Frøyland, 2017, Tomm, 2013)

Det kan også tenkes at Lars anvender en faglig forforståelse om at det kan vanskelig for et offer å snakke om og sette ord på volden, men at det kan bli lettere dersom den profesjonelle bryter det som eventuelt er tabu (Storberget et.al, 2007, Støylen, 2021). I spørsmålsstillingen blir både Holly og hennes mor posisjonert som «utsatt», og stefar som «voldsutøver», noe som kan gjøre det vanskelig for Holly å komme med ytterligere nyanseringer. Kunne Lars fått frem andre perspektiv eller nyanser i Hollys virkelighetsbeskrivelse dersom han hadde vært oppmerksom på hennes kroppsspråk; blikk, taushet og svakere stemme, og vært nysgjerrig på hva dette eventuelt signaliserte (Andersen, 2021, Anderson og Jensen, 2008, Bjerga, 2021, Kokkersvold og Mjelve, 2003)? Kunne Lars utvidet Holly sin historie ved å dele sine tanker og sin forforståelse (Bagge, 2011, Lundby, 2009, Ruud, 2011)? Kunne han spurt om stilen skildrer en «vanlig» hverdag eller handler om andre ting, om hennes fortid, nåtid og tanker om fremtiden (Anderson, 2003, Frøyland, 2017, s 43, Johnsen og Torsteinsson, 2012, Tomm, 2013), og fortsatt ta henne på alvor? Lars velger å spørre videre om stefar:

Lars: vet du hvorfor han blir så sint, din stefar?

Holly: (titter ned) Det er alltid noe med meg.

Lars: Fordi han synes du har gjort noe galt, eller noe feil?

Holly: (titter ned) Det er måten jeg er på.

Lars: Hvor ofte skjer det at din stefar blir voldelig på denne måten?

(Holly titter kort opp på Lars før hun ser ned igjen. Blikket mot eget fang).

Holly: Det vet jeg ikke.

Lars: Det du skrev om i stilen. Når skjedde det?

Holly: (Titter på Lars. Øynene er røde og blanke) For et par uker siden.

(Lars nikker. Puster markert. Ser ned før han ser mot Holly).

Lars: Jeg vet at dette er vanskelig Holly. Veldig vanskelig. Man kan føle seg veldig ensom. At alt virker uoverskuelig. (Puster markert igjen). Men du skal vite at du er ikke alene mer. Jeg er her sammen med deg, og jeg skal nok hjelpe deg. (1.ep 12:47)

Jeg tolker at Lars inviterer Holly til å reflektere over stefars sinne, og hun deler med få ord egne tanker. Lars punktuere (Jensen og Ulleberg, 2011) deretter på stefars atferd, og etterspør hyppigheten av vold. Han endrer også begrep fra «sint» til «voldelig». Kan en slik endring av ord og begrep påvirke den andre? I dette tilfellet: kan det bidra til at Holly opplever seg bekreftet som offer for stefars vold, eller kan det stoppe mulighet for nyanseringer? Holly blir rød og blank i øynene. Det er ikke utenkelig at Lars kan tolke slike kroppslige reaksjoner som bekreftelse av hans hypotese om voldsutøvelsen i hjemmet.

Hvordan opplever Lars denne samtalen, og hva blir fremtredende for han av erfaringer, emosjoner eller rutiner? Når han sier han «vet at det er vanskelig», kan det tolkes som han er emosjonelt berørt og at han er i kontakt med eget ubehag, da han også legger til at hun «ikke er alene mer». Det kan også tenkes at Lars har kunnskap om at det ikke er uvanlig å kjenne seg alene, og der følelse av avmakt og handlingslammelse kan være tilstede når man er utsatt for vold i nære relasjoner (Feyling og Øfsti, 2023, Isdal, 2017, Storberget et.al, 2007). Det kan også hende at det er Lars' egne emosjoner han projiserer på Holly, og at han tolker responsen han får (eller ikke får) som bekreftende på sin forforståelse. Kunne en deling av egne emosjoner og tanker endret perspektiv og posisjoneringer? Kunne det bidra til en åpenhet og trygghet fremfor en eventuell usikkerhet, som jeg også oppfatter kan være tilfellet hos Holly? Det kan i denne sekvensen se ut som Lars kun ser saken ut fra egen forforståelse, uten bevissthet om at saken kan sees i flere perspektiv (Aamodt, 2022).

Dersom Holly er enig i Lars sin posisjonering av henne som voldsutsatt, og ved at han viser at han tar henne på alvor ved å bekrefte alvorligheten av innholdet, kan det bidra til å styrke

relasjonen mellom dem, eller dersom han hadde stilt åpne og refleksive spørsmål (Tomm, 2013) kan det også tenkes at Holly hadde blitt tydeligere, og mer nyansert enn hva hun får beskrevet i stilen. Lars ville da hatt mulighet til å utvide eget perspektiv.

Etter samtalen med Holly prater Lars med Theo og politiet. Han kommer tilbake til Holly etterpå, og informerer om at han har snakket med politiet:

Lars: De vil veldig gjerne avhøre deg, Holly.

(Holly lar blikket flakke litt rundt, idet hun ser raskt ned).

Holly: Det sa du ikke noe om (Stemmen er litt høyere enn hviskende. Tydelig, mens hun ser mot Lars).

Lars: Nei ... (kort pause). Det er vi nødt til om vi skal komme videre. (1.ep. 24:50)

Holly hever stemmen, og flakker med blikket. Det er en endring fra da han samtalte med henne tidligere på dagen. Hva om Lars hadde bemerket hennes høyere stemmevolum og flakkende blikk? Han bekrefter henne på at han ikke fortalte at hun må snakke med politiet før nå. Lars endrer fra en «jeg»- til en «vi»- posisjon, som gjør at jeg også blir nysgjerrig på hans indre dialog. Jeg lurer på om han ubevisst agerer basert på en liknende eller tilsvarende situasjon han har vært borti før. Kan det hende at Lars kjenner på usikkerhet og selv trenger støtte, og henter denne fra Holly? Eller tenker han at det er Holly som trenger støtte, og vil vise at han er der med henne? Når han endrer fra «jeg» til «vi», tildeler han Holly en posisjon der de tilsynelatende har felles forståelse. En annen faktor kan være at Lars opplever situasjonen uoversiktlig og med det holder fast i diskurs og mandat der barnas beste er i fokus, og samtidig også kjenner på ubehag som han ikke reflekterer over. Ubegaget kan handle om erfaringer og kunnskap om konsekvenser av vold, men det kan også hende at han faktisk «overtar» det han tror er Hollys emosjoner (Isdal, 2017). Kunne Lars ved å utforske hennes kroppslige uttrykk åpnet for en utvidet forståelse (Andersen, 2021, Kokkersvold og Mjelve, 2003), og dermed gitt Holly en annen posisjon?

Lars: Du kan velge å ikke si noe som helst om du vil det. Det er ingen tvang.

(Holly ser opp mot Lars. Kort pause).

Lars: Det foregår på noe som heter Barnehuset. (1.ep. 25:11)

Lars gir Holly en åpning til å velge om hun vil si noe eller ikke, spørsmålet er om Holly opplever at hun har noe valg da det allerede er bestemt at hun skal avhøres.

Lars: Jeg syns bare de tingene som din stefar gjør mot dere ... det kan også ødelegge mennesker for resten av livet. (Ser på Holly mens han snakker. De ser på hverandre).

Det syns jeg ikke han skal få lov til (alvor i stemmen). (1.ep. 25:31)

Lars tydeliggjør posisjoneringene og egen rolle, samt hva han mener om det han oppfatter skjer i hjemmet. Intensjonen kan være god, men er det en mulighet for at Lars sin erfaring og eventuell frykt eller ubehag er mer fremtredende? Eller er det hans intuisjon og helhetlige forståelse som «bare vet»? Hva er det Holly faktisk ønsker skal skje, og hvordan kunne eventuelt Lars inkludert henne til å bli aktiv aktør? Slik jeg oppfatter handlingen, kan det tolkes som at Lars nå har «overtatt» historien, og Holly blitt satt i en «passiv» posisjon i eget liv. Hva mener egentlig Holly når hun kommenterer at Lars ikke har nevnt avhør tidligere?

De drar til avhør sammen, og Holly skal avhøres av en mann hun ikke har hilst på før.

Lars og to andre representanter fra det offentlige følger med i rommet ved siden av.

Holly blir informert om at samtalen blir tatt opp og at stefar har rett til å se avhøret.

Den ansatte forteller at avhøret kan bli brukt i en rettsak. Mens han prater, blir blikket til Holly mer «tilstivnet», og hun er blank i øynene. Hun snakker tydelig, men noe uro i stemmen:

Holly: Skal han se det?

Ansatt: Ja, han har rett til det.

(Blikket til Holly går ned. Hun svelger markert. Skuldrene er stive og noe høyere enn tidligere. Pusten er kort og tydelig).

Ansatt: Jeg må så understreke at det er riktig viktig at det du sier her inne er sant ...

Du har skrevet en stil om en aften hjemme hos din familie. Dere hadde grillet i haven, skriver du. Og så blir din stefar sint over noe. Hva blir han sint for?

(Pause. Holly ser på ansatt uten å blunke. Hodet «rister». Trekker blikket tilbake og ser ned. Hodet er lett til siden. Svelger. Rister lett med skuldrene og hodet. Åpner munnen. Lukker munnen. Tydelig kort pust).

Ansatt: Holly, jeg er helt med på at dette er riktig riktig vanskelig å snakke om. (Holly ser ned. svelger. Puster.) Du skal vite at du kan fortelle hva som helst her inne, bare det er sant.

(Holly svelger og ser mot kameraet. Tydelig pust. Blikket er stivt. Hodet rister. Skuldrene og halsen beveger seg. Pause. Musikk. Blikket går ned mot fanget).

Ansatt: Holly ... kan du huske hva din stefar ble sint for?

(Holly tar hendene mot ansiktet. Gnir dem i ansiktet. Bøyer seg frem, setter albuen på knærne, og lener ansiktet i hendene. Mulig gråt – hører kun pust, kan ikke se ansiktet. Pause).

Ansatt: «jeg tror vi stopper her». (1.ep. 26:58)

I denne scenen utspiller det seg mange element, hvor vi ved god hjelp av dramaturgiske effekter får innblikk i hvordan det kan oppleves for en ungdom å være i en slik situasjon. I avhøret ser Holly mye ned og snakker lite. Hun viser tydelig reaksjon da hun får vite at stefar har rett til å se avhøret, uten at hennes reaksjon blir utforsket. Det kan tenkes at det blir «tatt for gitt» at det er situasjonen i seg selv, som gjør henne stille. Det kan også se ut som den ansatte har en intensjon om å trygge Holly ved å si at han forstår at det kan være vanskelig å snakke om, og Holly blir nok en gang posisjonert som voldsutsatt. Han sier også at hun kan si hva hun ønsker «bare det er sant», noe som mulig kan utløse en usikkerhet i Holly, da hun antagelig godt vet at mor og stefar ikke er enige i hennes «sannhet». Holly er i en situasjon hvor det kan være vanskelig og krevende å komme med nyanseringer, og kanskje hun er redd for ikke å bli trodd? Kanskje hun også tenker at det hun har fortalt er nok? Lars går inn til Holly:

Lars: Det er helt okei, Holly. (Pause) Det kan være vanskelig med de kameraene på.

(Holly løfter hodet ut av hendene. Lener seg tilbake).

Lars: Ikke sant? (1.ep 30:13)

Hollys kroppsspråk kan tolkes som at hun blir rolig når Lars kommer inn, da hun løfter hodet og lener seg tilbake. Kanskje kjenner hun seg tryggere samme med Lars, da hun opplever at han «deler hennes opplevelse»? De er stille sammen en stund, før Holly avbryter stillheten:

Holly: Jeg vil ikke være et dårlig menneske.

Lars: Hva mener du er et dårlig menneske? (Ser på Holly)

Holly: (Titter ned – rister lett på hodet) En som gjør andre vondt.

Lars: Mhm (Nikker) ...

De møter hverandres blikk. Holly ser ned igjen. Snufser.

Holly: Han dreper meg. (Ser på Lars) (1.ep. 30:44)

Scenen avsluttes, og vi blir som seere sittende igjen med våre egne refleksjoner om hva denne uttalelsen kan handle om. Jeg opplever at Holly her forsøker å åpne mer opp. Lars inntar en posisjon der han lytter og bekrefter gjennom nikk, som kan være en åpning videre for Holly til å fortelle mer. Det kan hende at Lars kjenner på ubehag, og at Holly sin uttalelse vekker en resonans i Lars. Hans forforståelse kan få bekreftelse i Hollys siste uttalelse, og forståelsen opprettholdes; der Holly er utsatt og stefar er utøver. Dette er eksempel på det Harrè et.al (2009) beskriver som et bilde av «det gode og det onde». Hva om Lars hadde utforsket mer av de ordene Holly formidler? Hva er det egentlig hun mener med «å gjøre andre vondt», eller «han dreper meg»?

Det er avgjørende for en tillitsskapende relasjon at Lars tar Holly på alvor, men det kan også føre til en indre konflikt dersom han ikke er tilstrekkelig refleksiv (Harrè & Moghaddam, 2015) i en situasjon der Holly både skal beskyttes fra mulig vold, og samtidig være deltakende og involveres (Näsman et.al, 2010, Aadnanes, 2020). Sekvensen avsluttes. Lars kjører Holly tilbake til skolen, og skal videre ha samtale med mor, men først vil jeg se nærmere på kontaktetableringen med Theo.

5.3.2 Kontaktetablering med Theo

Lars sitter rundt et bord med Theo og en ansatt. Lars kommenterer masken Theo har på hodet, sier at den er flott og spør om det er et dyr. Theo forklarer at det er et monster, og Lars knepper opp skjorta si og viser Theo bildet som er på t-skjorta innenfor.

Lars: Jeg liker også monstre. Ser du? Ser det ikke farlig ut?

(Theo nikker mens han ser på t-skjorta til Lars).

Lars: Jeg synes monstre er de beste (mens han knepper igjen skjorta).

(Theo nikker og ser på Lars. Ansatt leverer noen tegninger til Theo som han har tegnet. Theo sender de til Lars uten å si noe).

Lars: Mhm ... (ser ned på tegningene). Har du tegnet alt dette?

*Theo: Ja, det er fire veldig gode tegninger, og så har jeg laget mange, mange flere.
(1.ep 18:05)*

Lars trer inn i en 3.ordens posisjon (Harrè & Moghaddam, 2015, Davies & Harrè, 1990), og fremstår som åpen og med nysgjerrighet på Theos interessefelt. Han bygger allianse og skaper dialog (Anderson, 2003, Jensen og Ulleberg, 2011). Jeg tolker at åpenheten bidrar til at Theo blir engasjert og skryter av seg selv, som kan bety at ordene får en mening i *kraften av hver ytring* (Harrè & Moghaddam, 2015, Davies & Harrè, 1990). Ved at Lars fremstår transparent i sin kommunikasjon og ved å tilnærme seg felles fokus om monstre, samt anerkjenne tegningene, kan det samlet sett bidra til å skape en god allianse med Theo. Lars tar tak i en tegning:

Lars: Hva skjer der?

Theo: Han spiser ham.

Lars: Så monsteret spiser ham?

Theo: Mmm ...

Lars: Mhm ... du er god til dette her. Hvem har lært deg å tegne så godt?

Theo: Min storesøster.

Lars: Aha ... så det var heldig at det ikke var din tegnearm som brakk, hva? (Idet han titter mot Theo. Smiler lett).

(Theo ser ned. Nikker. Skoleklokka ringer)

Lars: Hvor lenge skal du gå med gips?

Theo: To uker mer.

Lars: To uker mer?

(Pause. Stille. Lars tar tak i tegningene. Blar i arkene. Theo titter opp på Lars. Lars nikker mens han ser på tegningene). (1.ep 19:07)

Theo viser engasjement når Lars snakker om tegningene og er utforskende, men trekker seg mer tilbake når spørsmålene fra Lars blir mer direkte. Da svarer Theo kun på det han blir spurt om. Fra Lars sitt perspektiv, med en hypotese om at det foregår vold i hjemmet, kan han tolke Theos reaksjon på en måte som bidrar til å styrke forforståelsen. Lars kan i så fall oppfatte at Theo ikke ønsker å snakke om forholdene hjemme, og at det er grunnen til at han trekker seg tilbake (Støylen, 2021). En alternativ tolkning av situasjonen er at Theo begynner å bli sliten og/eller ikke klarer å konsentrere seg lenge av gangen (Weele og Karlsen, 2021). Uansett, det kan se ut som Lars er oppmerksom på Theo sin reaksjon, idet han flytter fokus tilbake til tegningene:

Lars: Er det alle sammen monstre? Årrh.. den der, hva heter den? (viser en tegning og snur den mot Theo)

Theo: Tremonster.

Lars: Et tremonster ... lever det inni trær?

Theo: Den har kledd seg ut som et tre (Ser ned på hendene, og beveger dem).

(Theo puster markert. Legger hodet ned mot armen som ikke er i gips, slik at ansiktet vender mot Lars. Lars ser på Theo og smiler. Theo puster noe høyere. Han er urolig i overkroppen). (1. ep 21:06)

Theo er ikke like engasjert som tidligere i samtalen, noe som altså kan være tegn på at han er sliten eller ha andre naturlige forklaringer (Weele og Karlsen, 2021), men som ikke blir utforsket videre av Lars. At Theo legger hodet ned og puster markert, kan også tolkes som at han kjeder seg, og ikke er redd for å vise dette. Hva om Lars hadde spurt Theo om han var sliten, eller hvorvidt han pleier å bli sliten? Kunne konkrete spørsmål bidratt til en ny informasjon - som eventuelt kunne endret Lars sin forforståelse?

5.3.3 Kontaktetablering med mor

I serien ser vi her at Lars oppsøker mor, Dea, på jobben hennes som er i en barnehage. De finner et rom så de kan sitte uforstyrret. Lars informerer om at det har kommet en bekymringsmelding fra skolen på hennes familie. Vi ser at Dea ser på Lars og smiler, før hun sier:

Dea: Hva ...? (lett latter)

Lars: Ja, det er bekymring for om din mann utsetter barna for grov vold (Ser raskt på mor før han ser ned i bordet, og så på mor igjen idet han sier «grov vold». Lars har hendene foldet i hverandre).

Dea: Eh ... hvem sier det? (Smiler, lett latter, ser på Lars)

Lars: Jeg har snakket med begge barna dine i formiddag.

(De ser på hverandre. Pause. Mor smiler ikke lenger. Hun lener seg lett fremover).

(1.ep 32:17)

Mors umiddelbare reaksjon er latter, som etter hvert avtar når Lars har forteller at han har pratet med begge barna, hvor han antyder at begge har fortalt at de blir utsatt for «grov vold» av stefar/far. I sin formidling har Lars et kroppsspråk av foldete hender og alvor i blikket. Han er rolig og nedtonet i stemmen. Kroppsspråket kan på den ene siden bidra til å forsterke alvor, særlig når han bruker ordene «din mann» og «grov vold», men også være en måte å vise omsorg på. Hvordan ville det være for mor om Lars hadde valgt andre ord? Eller om han hadde stilt åpent spørsmål til mor om hun kunne tenke seg hva en bekymringsmelding kunne handle om?

Når Lars forklarer mor Dea hvorfor han er der, tildeler han posisjonere han barna en 1.ordens posisjon der de er ofre for vold, og der stefar/far er voldsutøver. Ved å bruke ordene «grov vold» og «din mann» kan det sette mor i en vanskelig situasjon, med få alternativer for utvidet forståelse (Askeland, 2011). Mor blir også posisjonert som «offer», alternativt også som «medskyldig». Begge posisjonene synes å frata henne handleklart til å beskytte barna (Davies og Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009), og derfor kan hennes umiddelbare reaksjon være en forsvarsmekanisme, at hun muligens kjenner på skam fordi familiens hemmelighet er avslørt, eller at hun innser at hun ikke har vært «god nok» som mor (Aschjem et.al, 2011, Feyling et.al, 2023, Leira, 2003, Storberget et.al, 2007, Støylen, 2021). Latteren kan alternativt også handle om at hun ikke kjenner seg igjen i bekymringen, og hun forsøker å motsette seg og endre tildelt posisjon (Davies & Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009):

Dea: er det Holly? ... Holly har det vanskelig.

Lars: Ja ...?

Dea: Hun er tenåring. 14 år. Det ... er noen ting med den biologiske faren. Han stiller ikke opp for henne. Hun ser han ikke (rister på hodet). Han er en idiot, så hun er bare veldig sint ... og, ja, hun har det vanskelig.

Lars: Ja ..., jeg må bare si at jeg opplever henne ikke som sint. Jeg opplever henne som svært lei seg, og ... faktisk som veldig troverdig. (1.ep 33:01)

Mor forsøker å stå imot tildelt posisjonering (Davies & Harrè, 1990) av seg selv og av Holly, og velger en 2.ordensposisjon (Harrè et.al, 2009) som gir aktørskap og muligheter til å gjøre noe annerledes, fremfor å være et «passivt offer». Hennes utsagn kan tolkes som at hun ønsker å normalisere Hollys atferd med bakgrunn i at hun er tenåring, og at vanskelighetene skyldes fraværende biologisk far, men det kan også tolkes som en bagatellisering av hva Holly faktisk har formidlet. Lars følger ikke opp mors forsøk på forhandling og endring av posisjoner, og han gir ikke mor «fotfeste» til å forhandle frem en ny posisjon (Davies og Harrè, 1990). Lars anerkjenner ikke at mor har *rettighet* til å endre posisjon (ibid), men holder fast i tildelte posisjoner slik saken ser ut fra hans perspektiv (Aamodt, 2022). Da utelukkes imidlertid også muligheten til å utvide egne perspektiv.

Hva om Lars hadde utforsket mors perspektiv, og møtt henne fra en ikke-vitende posisjon? Det kan tenkes at han da både hadde fått utvidet mors fortelling, og med det også bedre innsikt og kontekstforståelse av familien, som igjen kunne dannet grunnlag for en samarbeidende dialog (Feyling og Øfsti, 2023, Olson et.al, 2014, Straub, 2022, Støylen, 2021). Lars lukker i stedet muligheten for videre utforskning, og tydeliggjør i kraft av sin posisjon og definisjonsmakt over situasjonen, at han opplever Holly troverdig (Askeland, 2011, Fook et.al, 2017). Det kan tenkes at Lars med utgangspunkt i sin forforståelse tenker at mor ønsker å beskytte sin mann, noe som heller ikke er uvanlig ved vold i nære relasjoner (Støylen, 2021). Mors tillit til Lars kan være svak, og det som videre skjer i deres samtale, kan tolkes som at hun nok en gang forsøker å endre tildelt posisjon, og få oversikt over situasjonen:

Dea: Hvorfor dukker du opp på mitt arbeid på denne måten? Hvorfor? Pleier dere ikke å avtale et møte først? Hva med Simon? Skal han ikke være her?

Lars: Han skal politiet snakke med.

Dea: Politiet?

Lars: Ja, de må undersøke om det er grunnlag for en straffesak.

Dea: Straffesak? Eh ... Simon slår ikke våre barn (Høyere stemme. Tydelig).

Lars: Nei ... Jeg vet at dette er meget vanskelig. Men ... (ser ned, tomlene ruller mot hverandre) Jeg vil veldig gjerne hjelpe deg og din familie så mye som mulig (ser på mor). Du og barna kan få bo et annet sted inntil vi vet mer. (1.ep. 33:48)

Hva om Lars hadde besvart hennes spørsmål? Dersom han hadde tatt seg tid til å forklare bakgrunnen for hvorfor han oppsøker henne på denne måten, at det for eksempel er fastlagte rutiner for fremgangsmåte ved denne type saker, kunne det hende at mor ville reagert annerledes, og at de kunne fått til en dialog der de begge hadde respondert på hverandre (Jensen og Ulleberg, 2011). Når Lars formidler at politiet skal snakke med Simon, kan det bidra til å skape større avstand mellom dem, og det er heller ikke utenkelig at det kan skape frykt hos mor. I sekvensen hever hun stemmen. Kunne Lars ha støttet mor på noen måter her, uten å definere verken situasjonen eller hennes posisjon i den (Støylen,

2021)? Kan mors reaksjoner handle om andre følelser enn frykt? Fra hvilket perspektiv snakker Lars når han sier at han «vet» at det er vanskelig? Kunne det vært fordelaktig om Lars hadde forklart hva han oppfatter som vanskelig?

Lars holder imidlertid fast i sin forståelse og overbevisning om at barna, og muligens også mor, er utsatt for vold, og at dette skjer i hjemmet. Dermed posisjonerer han seg som en «hjelper», og mor og barna posisjoneres som «ofre for vold». Men nok en gang forsøker mor å endre tildelt posisjon:

Dea: du kan ikke bare komme her på denne måten (Går mot Lars. Stiller seg opp like foran han). Hvem faen er du?

Lars: (Puster markert idet han står over mor. Nikker. Senker toneleie). Dea, jeg vil gjerne hjelpe deg og din familie som sagt. Så kan du og barna bo et annet sted inntil vi finner opp og ned på dette her. Jeg vil meget gjerne hjelpe deg.

(Mor er blank i øynene og har tårer i øyekroken).

Dea: (Hever stemmen) Kan du ikke høre hva jeg sier? Hvem er du? (puster tungt)

Lars: (Nikker. Er rolig. Bøyer seg ned) Her er mitt kort. Der er mitt nummer ... så kan du ringe når du har lyst (Ser på Dea. Rolid i stemmen). Så ... ja ... (Vender seg mot siden og går ut). (1.ep 35:13)

Hva er det Dea ønsker å formidle her? Hva skjer inni Lars? Kjenner Lars på følelser som for eksempel frykt eller redsel når Dea går mot ham og hever stemmen? Kunne det vært mulig å møte mor på hennes kroppslige uttrykk, og anerkjent hennes reaksjoner?

Jeg tolker sekvensen som at mor på den ene siden ikke forstår hva som skjer, og at hun derfor blir sint, men også at hennes sinne kan handle om at hun opplever å ikke bli tatt på alvor. Hun forsøker å utvide Lars sin forforståelse, men han holder fast ved den og dermed også de tildelte posisjonene. Det kan se ut som om Lars ønsker å vise mor medfølelse og gi henne mulighet til å prate om det som er vanskelig, men på hans premisser og ut fra hans forforståelse (Aamodt, 2022).

Lars sine intensjoner kan tolkes som gode, men han går ikke i dialog med mor, selv om mor flere ganger forsøker å endre tildelt posisjon. Lars viser lite tegn på at han reflekterer over egen posisjon og hvordan denne kan påvirke hans tilnærming i samtalen (Andersen, 2021, Røkenes og Hanssen, 2012, Thommessen og Neumann, 2019).

I serien fokuseres her at Lars må rekke å drøfte saken med sin leder før arbeidshagens slutt. Det er med andre ord lite kapasitet til tillitsetablering, som er et nødvendig grunnlag for en god arbeidsallianse videre. Før jeg ser nærmere på Lars sin drøfting med leder vil jeg kort vise til et par sekvenser fra episode to, etter at barna har flyttet. Der gjør nemlig Lars andre tilnærminger i kontaktetableringen med Holly.

5.3.4 Kontaktetablering med Holly fortsetter

Disse tilnærmingene syns jeg illustrerer veldig godt hvordan kontaktetablering kan skje andre steder, og på andre måter – og om å tilrettelegge og se barnet i sin kontekst (Andersen, 2021, Straub, 2022):

Lars: Så, skal vi ikke gå ned å se på hestene? De var her nede. Skal vi ikke se på dem?

(Lars går i forveien. Holly blir sittende på huska. Snur seg etter Lars. Reiser seg opp og følger med han inn i stallen. Lars går mot hestene).

Lars: Her ser jeg to ... (tar litt mat i hånda og går mot den ene hesten) Her står dere to ja ... (gir mat til dem begge. Tar noe mat og legger i hånda til Holly, som nå står ved siden av Lars). Prøv.

(Holly ser mot hestene. Hun går mot den ene hesten og strekker hånda ut. Maten faller ut av hånda hennes. Hun bøyer seg ned og plukker opp. Strekker hånda på nytt mot hesten som nå spiser av hånda hennes. Stille. De snakker ikke.) (2.ep 10:58)

I forkant av denne sekvensen hadde Lars forsøkt å prate med Holly uten særlig respons. Han skaper i stedet en fysisk bevegelse ved å gå til hestene, som de etter hvert begge mater. Lars utfordrer Holly med få ord og noe bevegelse, som kan være øyeblikk med mestring og ro. Det kan hende at Lars var oppmerksom på egen kropp og at noe «stivnet» i situasjonen mellom dem, og derfor valgte å skape nye bevegelser (Andersen, 2021, Aubert, 2021, Thommessen og Neumann, 2019). Dette kan være øyeblikk av betydning, og et resultat av

«artistisk intuisjon», og ikke som følge av metode, rutiner, eller tillært posisjon, men en naturlig bevegelse der Lars med varsomhet beveget seg mot, og inkluderte Holly, og de var sammen i et intersubjektivt fellesskap. Lars har gjort en forskjell i kommunikasjonen, som har gjort en forskjell (Bateson, 1972, Jensen og Ulleberg, 2011). Nærvær kan være svært betydningsfullt i møte mellom mennesker, og for å være nær den andre, må vi også være nær oss selv (Bjerga, 2021, s 134):

Holly ser opp mot Lars. Øynene er blanke. Hun svelger markert. Blikket veksler mellom at hun ser fremfor seg og mot Lars. Det er stille en stund mellom dem. Holly nikker. Lars nikker, og smiler. Lars snur seg mot Holly. Legger armen rundt henne slik at hun kan lene seg inntil kroppen hans. De er stille. (2.ep. 31:52)

5.4 Drøfting med leder

Når Lars har innhentet informasjon fra skole, politi og hatt samtale med Holly, Theo og mor gjenstår drøfting med lederen Mona. Lars tror ikke på mor, som mener at Holly lyver og han tenker at barna må plasseres samme dag.

Mona informerer om at det ikke er anmerkninger fra andre kommuner om familien. Lars sier han har skriftlige uttalelser om mistriksel hos begge barna fra lærerne. Han sier han tror mistrikselen er voldsrelatert, i tillegg har stefar to voldsdommer fra tidligere. Han forteller at Holly gikk i «vranglås» i avhør, at hun var «skrekkslagen» og han tror hun er livredd for stefaren. Mona spør om Holly har blåmerker. (...) (1.ep 41:20)

Leder etterspør fakta som kan bekrefte Lars sin oppfatning av saken, noe Lars ikke har. Lars begrunner mistriksel fra skolen og Hollys «vranglås» under avhør ut fra intuisjon eller magefølelse. Han sier han «tror» atferden skyldes vold, og at han tror Holly er livredd stefar. Lars posisjonerer seg som beskytter for barna, og argumenterer for sin oppfatning gjennom at han «tror». Han tillegger også begrep som «skrekkslagen», «vranglås» og «livredd» som er vurderingsbegrep som kan være ledende. Hva om Lars hadde nyansert disse begrepene, og forsøkt å se saken fra andre perspektiv (Aamodt, 2022)? Kunne andre perspektiv bidratt til en utvidet forståelse?

Mona spør om det er mulig å samarbeide med foreldrene. Lars sier han har prøvd og at mor ikke vil. Mona stiller spørsmål om akutt plassering da de ikke kjenner familien fra tidligere. Lars henviser til stilen, og stiller spørsmål tilbake om hvordan Mona tror stefar vil reagere når Holly har avslørt familiens hemmelighet. Videre hva han nå skal si til Holly. «Jeg skjønner at du er redd for å dra hjem, men jussen sier nei». Han sier det er akkurat slik man sørger for at de barna som ber om hjelp aldri ber om det igjen. Mona ber Lars være rolig. Lars sier det er hun som har bedt om hans vurdering, og det er han som har møtt barna. (1.ep. 42:31)

Jeg tolker at leder og Lars vektlegger ulike faktorer. Leder blir opptatt av det juridiske mens Lars henviser til stilen og innholdet i den, og hvordan jussen ikke ivaretar det han tolker er Hollys opplevelse. Han utfordrer leder i retning av følelser, samtidig som han tydeliggjør kompleksiteten og alvoret. Lars stiller spørsmål til hvordan ta barn på alvor når de først forteller om alvorlige hendelser, eller være opptatt av jussen. Dette kan være to motstridende behov, og gjøre det utfordrende å vite hva som er «rett tiltak» (Feyling og Øfsti, 2023). Lars kan ha en kunnskap og erfaring om at barn sjelden forteller ting slik de er, og at når barn først forteller, så forplikter det å reagere (Aschjem et.al, 2011). Når leder så ber Lars om å roe seg ned, kan det tolkes som at han går i forsvar, slik mor gjorde da han posisjonerte henne, altså det er de samme mekanismene som trer frem. Kan dette handle om å bli definert, bli møtt med manglende forståelse, eller annet? Ved å bli definert blir det avstand i relasjonen, og Lars blir møtt i et «jeg-det»-forhold, heller enn «jeg-du»-forhold (Buber, 1992). Dersom leder og Lars hadde utforsket hva som berørte og engasjerte han, kunne de begge utvidet sine perspektiv, både om saken og om hverandre, med respekt for og i lys av kunnskap om at ulike menneskemøter berører oss på ulike måter (Andersen, 2021, Anderson, 2003, Aubert, 2022, Jensen og Ulleberg, 2011 og 2017).

Hvilke emosjoner er det som berører Lars, og hvor kommer disse fra? Han sier også til sin leder: «... Jeg kan merke at det er en situasjon som krever at vi rykker ut nå» (1.ep. 43:22). Det at Lars «merker» at han må agere, kan forstås som en erfaringsbasert kunnskap, hvor Lars vektlegger sin kroppslige erfaring som selvstendig erkjennelsesgrunnlag. Men det innebærer at han også må forstå om frykten eller ubehaget også er gjeldende for Holly, for

først da vil hennes livsverden tre frem og komme til syne (Karlsson og Oterholt, 2021). Det kan i stedet se ut som om det er Lars sin erfaring fra tidligere som preger han, da han i samtale med kollega sier: «... en gang handlet jeg for seint i en voldssak. Det var en gang for mye ...» (2.ep. 22:04). (Bang, 2003, Isdal, 2017).

5.5 Samlet drøfting av problemstilling

For å undersøke min problemstilling har jeg brukt to forskningsspørsmål; *hvordan arbeider Lars for å fremskaffe informasjon og hva som har skjedd, og hvordan arbeider Lars for å komme i dialog og etablere relasjon med familiemedlemmene i saken?* Jeg vil i neste avsnitt sortere mine funn i en samlet drøfting. Problemstillingen handler om hvordan bruk av kritisk refleksjon kan være betydningsfullt for å skape tillitsfulle relasjoner og å ivareta hele familien i saker der det er mistanke om vold i nære relasjoner. Jeg har analysert sekvenser fra «Ulven kommer», en fiktiv tv-serie, ved å bruke teori om posisjonering, form-medie-analyse, kritisk refleksjon og samarbeidende dialogisk perspektiv fra en «ikke-vitende» posisjon for å besvare min problemstilling. Gjennom min analyse har jeg vist hvordan forforståelse fort kan bli ledende i en sak dersom man ikke er bevisst, og kritisk reflektert over hvilke briller man «ser» med.

Jeg har anvendt teori om *posisjonering* da den blant annet kan brukes til analyse av samhandlinger, og der vi ser på hva som ligger bak en tildelt eller selvpålagt posisjon. Posisjonsteori handler om å utvide perspektiv, heller enn å vurdere handlinger som rett eller feil. Dette kan også ses i sammenheng med *form-medie-analyse* (Aamodt, 2022) som hjelper oss å oppdage hvordan vi observerer og at vi derfra kan utvide vår forståelse og oppdage noe nytt. Ved å bruke *kritisk refleksjon* handler det om å få frem det «selvsagte», de undertrykkende kreftene og den praksis som ikke fungerer, og der kunnskapen som kommer frem av dette skal frigjøre brukeren og den profesjonelle til andre og bedre løsninger. Kritisk refleksjon bidrar til å tydeliggjøre personlige motiv, faglige og praktiske forståelser for de valg vi tar, og hvem sine behov (institusjonen eller brukerens) som blir avgjørende (Askeland, 2011, Hennem, 2016, Aamodt, 2022). I profesjonelt arbeid er det i tillegg viktig med et refleksivt blikk på egen rolle. Når vi stoler på oss selv og evner å være til stede hos oss selv og den andre, og det som skjer mellom oss, vil premissene for dialog være tilgjengelig

(Kokkersvold og Mjelve, 2003, Thommessen og Neumann, 2019). Å være i dialog innebærer å innta en tilnærming og en posisjon der dialogen åpner muligheter (Andersen, 2006, Anderson, 2003, Holmberg og Sundet, 2021, Jensen og Ulleberg, 2011 og 2017), og å våge å la seg berøre av hverandre. Hvordan vi «gjør» det, betinges av bevissthet om hvilken kunnskap vi tar i bruk, og hva vi velger bort.

5.5.1 Hva kan vi lære av Lars?

Min analyse tar utgangspunkt i at Lars er styrt av forforståelsen om at det foregår vold i hjemmet, dette da Lars er lite utforskende og nysgjerrig i samtalen med mor og Holly. Lars sin kontaktetablering med familiemedlemmene fremstår svært ulike. I møte med barna viser han mer nysgjerrighet og er utforskende, selv om det også her er ulikt. Sammen med Holly kan det synes som han vurderer at hun trenger støtte og anerkjennelse, mens han med Theo er mer åpen og nysgjerrig for å få frem hva Theo er opptatt av. Han stiller svært få spørsmål til Theo som handler om familieforholdene, men prater mer om «trivielle» forhold, som masken på hodet til Theo og tegningene. I møte med mor kan det se ut som om Lars har en forventning om at mor skal reagere annerledes enn hva hun faktisk gjør. Lars møter mor med en holdning og forforståelse om at mor og barna er utsatt for vold og derfor trenger hans hjelp. Ved at han ikke møter mor på hennes respons, blir det heller ikke dialog mellom dem, men en avstand der Lars sitter med definisjonsmakten og «sannheten». Da mor ikke møter Lars på hans forståelse av saken, går han, og han tolker mor i retning av at hun ikke vil samarbeide.

Det kan også tenkes at Lars sin erfaring og kunnskap om konsekvenser av vold, kan ha vært påvirkende i form av en frykt for hva som kan skje, dersom han ikke beskytter barna, og at denne følelsen og kunnskapen også kan stå i veien for etablering av dialog. Dette setter Lars i en handlingsposisjon fremfor en ikke-vitende og nysgjerrig posisjon. De ulike familiemedlemmene tildeles istedet ulike posisjoner og kategoriseringer (Davies og Harrè, 1990, Harrè et.al, 2009), ut fra hvordan Lars (og leder) oppfatter bekymringsmeldingen (Aamodt, 2022), og det kan se ut som om Lars ikke reflekterer over egne reaksjoner eller handlinger (Askeland, 2011, Røkenes og Hanssen, 2012, Kokkersvold og Mjelve, 2003, Thommessen og Neumann, 2019).

Jeg har gjennom analysen også blitt oppmerksom på begrepene «etterforske» og «utforske». Når disse perspektivene går over i hverandre, slik jeg oppfatter at det gjør for Lars, vil det være ekstra viktig å være bevisst eget ståsted og mandat, og hvordan den informasjonen man sitter med kan være påvirkende for sakens fremdrift og oppfatning. Jeg blir oppmerksom på viktigheten av å reflektere over egen og andres posisjonering, og hvordan posisjoneringen igjen kan påvirke informasjon, samarbeid og forforståelse. Når det gjelder forforståelse, blir jeg også oppmerksom på at leder i kraft av sin posisjon og formidling av saken også kan være bidragsyter til hvordan Lars har tilnærmet seg, og håndtert saken. For å kunne synliggjøre egen forforståelse må den anerkjennes og aksepteres, for så å utvides slik at den kan bidra til sortering og synliggjøring av fordommer, og refleksjon over valg og mulige konsekvenser i prosessen. Det kreves da at tiden og mulighetsrommet for ulike perspektiv blir gjort tilgjengelig, også i de ytre rammene (Feyling og Øfsti, 2023). Videre krever det bevissthet om hvordan strukturene posisjonerer de ulike aktørene, hvordan vi tar imot eller motsetter oss en posisjon, om vi tillater og er åpne for reposisjonering, og hvordan dette påvirker menneskesynet i samhandlingen.

I Lars sitt arbeid som sosial- og familierådgiver innebærer det at han skal ivareta barna, men også hele familien, som også er gjeldende for vårt barnevernssystem. Ifølge yrkesetiske grunnlagsdokument krever det at vi har et kritisk blikk på egen kunnskap, hvordan den brukes, og at vi evner å reflektere etisk og være bevisst holdninger som ydmykhet og respekt for den enkeltes verdier. Dette bidrar til å skape gode arenaer for samarbeid (FO, 2019-2023). Å arbeide i et felt der alle familiemedlemmer skal ivaretas og bli møtt med respekt, og der barna skal beskyttes mot vold, kan være utfordrende og vanskelig. I min analyse har jeg også vist at dersom anerkjennelse og aksept mangler, kan dette skape avstand og manglende dialog. Med det berører jeg også maktforholdet, som er viktig å være bevisst da makt er i alle relasjoner til enhver tid, og former vår kunnskap og skaper diskurser (Feyling og Øfsti, 2023, Foucault, 1980, Frøyland, 2017, Karlsson og Otherholt, 2021). Ved å erkjenne makten kan den åpne for innsikt, refleksivitet og reposisjonering, og der igjen skapes ny forståelse (Holmberg og Sundet, 2021, Jensen og Ulleberg, 2011).

Gjennom å se på hva Lars «gjør», blir jeg også opptatt av nærhet og avstand, og hvorvidt vi som fagpersoner blir redd for å engasjere oss «for mye». På den annen side kan nærhet bidra til en opplevelse av å bli møtt og anerkjent, noe som potensielt kan åpne opp for underliggende behov (Andersen, 2021). I profesjonell samhandling er det ikke desto mindre viktig å være bevisst hvordan denne nærheten påvirker den profesjonelle selv, og relasjonen til klienten (Kokkersvold og Mjelve, 2003, Thommessen og Neumann, 2019).

Jeg blir videre oppmerksom på hvordan vi kan bruke erfaringskompetanse i dette arbeidet, og hva denne kompetansen kan bidra med. Lars har med sin erfaring og kunnskap brakt inn en måte å forstå vold i nære relasjoner på, som har vært med å gi han en for forståelse og et perspektiv på fenomenet, enn en som ikke har denne kompetansen. For å ha en forståelse av noe, må vi ha en for forståelse, som vi kan bruke til å sortere og synliggjøre våre fordommer, og til å reflektere over valg og konsekvenser dersom vi tar oss tid til dette (Neumann og Neumann, 2012). Vi må ha en viss nærhet til fenomenet, men også nok avstand til å kunne reflektere over betydningen av egen posisjonering, for eventuelt å reposisjonere oss. Erfaringer kan hjelpe til å identifisere det som ligger latent, det som ligger under og bakenfor det ordløse, men erfaring kan også bli en bias vi søker å få bekreftet (Weele og Karlsen, 2021). En for forståelse kan gi oss et kart over et terreng, men vi må likevel sjekke om vårt kart stemmer med den andres, og tilpasse oss etter den andres kart (Frøyland, 2017, Jensen og Ulleberg, 2011). Ved å være oppmerksom på oss selv, den vi snakker med og helheten i situasjonen, kan det åpne mulighet for å se bak handlingene og gå i dialog med ydmykhet og respekt for alle involverte (Andersen, 2021, Neumann og Neumann, 2012, Olson et.al, 2014).

6. Konklusjon og videre forskning

I denne masteroppgaven har jeg altså analysert og drøftet utvalgte scener fra tv-serien «Ulven kommer». Jeg har fokusert sosialrådgiveren «Lars», og med utgangspunkt i det som serien viser, har jeg brukt posisjonsteori til å analysere fram hvordan han posisjonerer seg selv og familiemedlemmer på måter som stemmer overens med hans for forståelse om at det skjer vold fra stefar/far. Med utgangspunkt i en kombinasjon av Aamodts form-medie-

analyse og kritisk refleksjon, har jeg videre drøftet ulike tenkte scenarier og fortolkninger av hvorfor Lars «er som han er og gjør som han gjør». Dette har vært et spennende utgangspunkt for en kreativ og fristilt analyse av hendelser og handlinger i serien.

Denne analysen og drøftingen har jeg gjort for å belyse hvordan forforståelse med bakgrunn i bekymringsmelding kan prege posisjoner og kontaktetablering med en familie i en barnevernkontekst, der det er mistanke om alvorlig vold i familien, - også i vår virkelige verden. Jeg har drøftet hvordan forforståelsen og posisjoneringen kan påvirke dialog, informasjon og utfall av saken. Jeg har også belyst familieterapeuters kompetanse på samarbeidende kommunikasjon, og hvor kompetansen med fordel kan bli brukt så tidlig som mulig for tillitsskapende og relasjonsorientert arbeid med familier. Familieterapeuter blir i mange barneverntjenester først et tilbud til familien når kontakten med barnevernet har vart en stund, hvor da eventuell motstand og mistillit kan være forstyrrende, og endringsarbeidet kan ta lengre tid.

Mitt mål med oppgaven har ikke vært å poengtere handlinger i en fiktiv tv-serie som rette eller gale, men målet var å bruke dem som utgangspunkt for å drøfte hvordan kritisk refleksjon kan bidra til å utvide perspektiv og forståelseshorisont. Ved å analysere sekvenser av korte øyeblikk fra en tv-serie, kan disse brukes som eksempler eller gi innspill til å se på situasjoner vi står i, i hverdagen, og gjennom refleksjoner løfte blikket for hva som er fremtredende i situasjonen, og så åpne opp for andre muligheter og andre perspektiv. Ved å stille spørsmål til det vi vet, og ved å observere måten vi observerer på kan vi forstå mer (Aamodt, 2022). I et komplekst arbeidsfelt der konsekvensene av å gjøre feil kan være fatale, har mitt ønske med oppgaven også handlet om bevisstgjøring og refleksjon over hva vi «gjør» i samhandling med barn og familier, der mye av det vi gjør ikke kan settes ord på i form av rutiner, metoder og manualer. Vi må kjenne oss selv i møte med den andre, der kroppen er til stede i enhver form for samtale og relasjon, noe som krever tilstedeværelse som må trenes på, for igjen bli klar over kvaliteten i relasjonen. Det vi har med oss av erfaringer, minner, livsverden og livssituasjon påvirker også vår samhandling, som er viktig å være bevisst (Totsuka, 2014).

I kategoriseringen av datamaterialet har jeg flere ganger også notert meg beskrivelser og ord som «pause», «titter ned», «venter», «markert pust», «blikk» og tilsvarende. Dette er fenomenen vi står overfor i all samhandling med mennesker, og dersom vi legger merke til, og blir oppmerksomme på disse øyeblikkene kan vi også få mulighet til en økt bevissthet på egen og den andres posisjonering, og hvordan denne igjen påvirker og forsterker den informasjonen vi får, og hvordan vi forstår situasjonen. Til dette kan serien også belyse viktigheten av jevnlig veiledning for å oppdage disse øyeblikkene, og hvordan håndtere blant annet egen forforståelse og hva som påvirker våre handlinger.

I tillegg åpner serien for mange spørsmål og ulike måter å forstå en sak på, og med sin illustrasjon av komplekse problemstillinger i dette arbeidet kan den bidra til samtidens drøfting og diskusjon om åpenhet og dialog rundt barnevernets arbeid og ny barnevernsreform (Prop 73, 2016-2017), og kan gjerne drøftes i lys av NOU 2023:7 der barnevernutvalget blant annet vurderer behovet for omfattende systemendringer for å sikre barn og foreldre større medvirkning. Serien kan også åpne for drøfting om hvordan samarbeide mellom instansene når barn forteller, og/eller når skolen er bekymret for barnets omsorgssituasjon, og sees i kjølvannet av pågående debatter om omfangsbruken av bekymringsmeldinger fra skole til barnevern (Ohnstad, 2020). Selv om Ohnstad refererer til skolefravær, kan likevel «store overskrifter» misforstås, og i seg selv skape en frykt og om mulig være til hinder for å melde fra når man er bekymret for barn.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at populærkultur kan være et fint utgangspunkt for drøfting og refleksjon i profesjonelt arbeid. Som jeg har vist til i denne masteroppgaven og «Ulven kommer», kan serien åpne for diskusjoner og drøftinger blant annet rundt etablerte rutiner og diskurser, og på den måten bidra til åpenhet om barnevernsarbeid. Selv om kontekst for oppgaven er lagt til barneverntjenesten, tenker jeg at min vinkling av oppgavens innhold og tematikk rettet mot kritisk refleksjon også har overføringsverdi til andre yrkesgrupper og arbeidsfelt. For eksempel skole, barnehage, helsestasjon og ungdomsklubber.

6.1 Forskning videre

Denne oppgaven har gjort meg nysgjerrig på hvordan, og i hvilken grad kritisk refleksjon brukes aktivt i barnevernsarbeid, om den kritiske refleksjonen «systematiseres» på en slik måte at det blir synlig hva man i så fall «velger bort», og hvordan disse valgene påvirker den hjelpen familien får.

Mange barneverntjenester tilbyr veiledning til sine ansatte, med ulike varianter av ekstern eller intern veiledning, og hva slags veiledning som tilbys. Noen steder skilles det mellom prosess- og saksveiledning, og jeg er nysgjerrig på hvordan dette skillet påvirker forståelse og arbeidet i saker, og om, og i hvilken grad veiledningene skilles «fra hverandre» og «henger sammen».

Familieterapeuter har fått større plass i barneverntjenesten, og jeg er nysgjerrig på ulike erfaringer tjenesten har gjort seg, i hvilken «fase» av arbeidet terapeuten brukes «mest», og hvordan/på hvilken måte familieterapeutens kompetanse påvirker arbeidet.

Det ville i tillegg vært interessant å gjøre intervju av ansatte/og ungdommer som selv har opplevd og fortalt om vold, og se på de samme problemstillingene jeg har gjort i denne oppgaven for et bredere perspektiv, også hvordan populærkultur kan bidra som læringsarena for profesjonelt arbeid?

Referanser

- Andersen, T. (2006). Reflekterende samtaler; min versjon. I H. Eliassen, & J. Seikkula (red), *Reflekterende prosesser i praksis*, (33-50), Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, T. (2021). *Vandringer og Veiskiller. En bok om berøring og deltakelse i psykiatri og annet fredsarbeid*. M. Hald, B. Karlsson, & R. Sundet (red), Bergen: Fagbokforlaget.
- Anderson, H. (2003). *Samtale, Sprog og Terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Anderson, H., & Jensen, P. (2008). *Inspirasjon - Tom Andersen og reflekterende prosesser*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis - En håndbok for masterstudenter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aschjem, Ø., Sanna, W. T., & Steinsvåg, P. Ø. (2011). Èn familie, mange virkeligheter. Hvordan vold i familien oppleves og beskrives av barnet, den voldsutsatte og voldsutøver. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien - grunnlag for beskyttelse og hjelp* (28-40). Oslo: Universitetsforlaget.
- Askeland, G. (2011). *Kritisk refleksjon i Sosialt Arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aubert, A.-M. (2021). Oppmerksomhet overfor egen kropp. I B. E. Karlsson, & F. Oterholt (red), *Fenomener i faglig veiledning* (111-125). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Bagge, R. F. (2007). Refleksjoner omkring begrepet "ikke-vitende posisjon". *Fokus på Familien*, 35 (2), 113-126
<https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2007-02-04>
- Bagge, R. F. (2011). Hvordan bruke forforståelsen når jeg ikke kan vite noe om den andre? . *Fokus på Familien*, 1, 25-44.
<https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2011-01-03>
- Bang, S. (2003). *Rørt, rammet og rystet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Barnevernloven. (1997). Lov om barneverntjenester LOV-1992-07-17-100:
<https://lovdata.no/lov/2022-06-17-45>
- Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. Chicago: Chicago Press.
- Bjerga, G. H. (2021). Møte mellom mennesker som grunnlag for veiledning - etikk og betydningsfulle fenomener. I B. E. Karlsson, & F. Oterholt (red), *Fenomener i faglig veiledning* (126-139). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Bråten, S. (1998). *Kommunikasjon fra fødsel til alderdom*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Buber, M. (1992). *Jeg og Du*. Halden: J.W. Cappelens Forlag AS.
- Dale, M. T., Aakvaag, H. F., & Strøm, I. F. (2023) *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen*. Oslo: Nasjonalt Kunnskapscenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1).

- Davies, B., & Harrè, R. (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal of the theory of social behaviour*, 43-63.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x>
- Eide, E. M., & Karlsson, B. (2013). Se hele mennesker! *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid (10) 2*, 171-177.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2013-02-08>
- Eriksen, I., Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (2011). Omsorg for barn i familier der far utsetter mor for vold. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien* (81-92). Oslo: Universitetsforlaget.
- Feyling, T., & Øfsti, A. (2023) 1, Den dagen barnevernet ringte ... En kvalitativ undersøkelse av foreldres opplevelser i møte med barnevernet ved mistanke om vold mot barn. *Norges Barnevern*, 54-73.
<https://doi.org/10.18261/tnb.100.1.5>
- FO. (2019-2023). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Oslo: Fellesorganisasjonen.
[https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO mener/Brosjyrer/Yrkesetisk grunnlagsdokument.pdf](https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf)
- Fook, J., Royes, J., & White, A. (2017). Critical Reflection. I J. R. Jan Fook, *Critical Reflection* (117-124). E-Book: CRC Press.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge - selected interviews and other writings*. New York: Pantheon Books.
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale. Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gergen, K. J., & Gergen, M. (2005). *Social konstruktion - Ind i samtalen*. Viborg: Dansk Psykologisk Forlag A/S.
- Harrè, R., & Moghaddam, F. (2015). Positioning theory and social representations. I G. Sammut, E. Andreouli, G. Gaskell, & J. Valsiner, *The Cambridge Handbook of Social Representations* (224-238). Cambridge: Cambridge University Press.
- Harrè, R., Moghaddam, F. M., Cairnie, T. P., Rothbart, D., & Sabat, S. R. (2009). Recent Advances in Positioning Theory. *Theory & Psychology*, 19 (1), 5-31.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0959354308101417>
- Hart, S., & Schwartz, R. (2008). *Fra interaksjon til relasjon - tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (2011a) Begrepsavklaringer og oversikt. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (18-27). Oslo: Universitetsforlaget.
- Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (2011b). Sikkerhetsarbeid - en integrert del av hjelpearbeidet. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (149-163). Oslo: Universitetsforlaget.

- Hennum, N. (2016). Kunnskapens makt i beslutninger. I Ø. Christiansen, & B. H. Kojan (red), *Beslutninger i barnevernet* (48-61). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hennum, N. M. (2011) 11(5), Children`s confidences, parents` confessions: Child welfare dialogues as technologies of control. . *Qualitative Social Work*, 535-549.
<https://doi.org/10.1177/1473325011408175>
- Hjort, J. L. (2010). *Barnevern i de nordiske landene*. OsloMet: NOVA, Notat 2/10
<https://hdl.handle.net/20.500.12199/5174>
- Holmberg, Å., & Sundet, R. (2021). "Ikke-vitende posisjon" i familierapeutisk praksis - muligheter og utfordringer i dagens samfunn. *Fokus på familien*, 49 (4), 265-284.
<https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2021-04-03>
- Holmberg, Å., & Sundet, R. (2022a). "Ikke" som et bekræftende ord i familierapien - et svar til Terje Tilden. *Fokus på familien*, 50 (3), 253-257.
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.3.6>
- Holmberg, Å., & Sundet, R. (2022b). Svar til Terje Tilden sitt svar i dette nummeret av Fokus. *Fokus på familien* 50 (4), ss. 360-361.
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.8>
- Isdal, P. (2017). *Smittet av vold*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jensen, P., & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene - kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jensen, P., & Ulleberg, I. (2017). *Systemisk veiledning i profesjonell praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Johnsen, A., & Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Karlsson, B., & Oterholt, F. (2021). Fenomennær faglig veiledning. I B. K. Oterholt (red), *Fenomener i faglig veiledning* (15-28). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Killèn, K. (4. utgave 2019). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. . Oslo: Kommuneforlaget.
- Kirkengen, A. L. (2009). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Kokkersvold, E., & Mjelve, H. (2003). *Mellom oss - trening av kommunikasjon i gestaltperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Leira, H. K. (2003). *Det gode nærvær. Kulturens psykologiske betydning*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Levinas, E. (1998). *Underveis mot den annen*. A. Aarnes (red) Falun: Vidarforlaget AS.
- Lundby, G. (2009). *Terapi som samarbeid. Om narrativ praksis*. Oslo: Pax Forlag.
- Molin, P. K., & Steinsvåg, P. Ø. (2011). Forståelse av og hjelpebehov for voldsutøvere i nære relasjoner. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien* (93-106). Oslo: Universitetsforlaget.

- Neumann, C. B., & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen - en metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nordhelle, G. (2006). *Mekling - konfliktforståelse og konflikthåndtering*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NOU 2016: 16. (2016). *Ny Barnevernslov - Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- NOU 2017: 12. (2017). *Svikt og Svik. Gjennomgang av saker der barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Oslo: Barne-, likestillings, og inkluderingsdepartementet.
- NOU 2023: 7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettsikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Näsman, E., Cater, Å. K., & Eriksson, M. (2010). Perspektiver på barns stemmer om vold. I M. Eriksson, Å. K. Cater, G. Dahlkild-Öhman, & E. Näsman (red), *Barns stemmer om vold - å tolke og forstå* (19-29). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ohnstad, B. (2020). Bekymringsmeldinger til barnevernet er for dårlig begrunnet: du skal melde bekymring først når det er snakk om omsorgssvikt i hjemmet. *Fontene*.
- Olson, M., Seikkula, J., & Ziedonis, D. (2014). The key elements of dialogic practice in open dialogue. The University of Massachusetts Medical School. Worcester, MA. September 2, 2014, Version 1.1
- Hentet fra [keyelements/v1.109022014.pdf \(umassmed.edu\)](https://www.umassmed.edu/elements/v1.109022014.pdf) , lastet ned 2.3.22
- Piippo, S., Hirvonen, P., & Anand, J. C. (2022), Professional Self-Positioning of Indian Social Workers in Response to Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37, (3-4) 2227-2250. <https://doi.org/10.1177%2F0886260520922920>
- Raundalen, M. (2011). Vi må snakke med barna om volden. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (174-183). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal.
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller bryte - kommunikasjon og relasjoner i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skjervheim, H. (1996). Deltakar og tilskodar. I H. Skjervheim, *Deltakar og tilskodar og andre essays* (71-87). Oslo: Aschehoug.
- Storberget, K., Bråten, B., Rømme, E., Skjørten, K., & Aas-Hansen, A. (2007). *Bjørnen sover - om vold i familien*. Oslo: Aschehoug.
- Straub, J. (2022). *Barnevernets akuttarbeid i møte med familier som erfarer vold eller rus. En studie om akutte beslutninger i barnevernet*. Masteroppgave. Trondheim: Institutt for sosialt arbeid, NTNU.
- Strøm, I. F., & Aakvaag, H. F. (2019) *Vold i oppveksten: Varige spor?* Oslo : Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk stress. (Rapport 1)
- Støylen, M. (2021). Når volden ikke ennå er et "faktum" - hvordan kan vi snakke om den? . *Fokus på familien* (3), 237-251

- Sundet, R. (2006). Reflekterende prosesser - noe mer enn refleksjon? . I H. E. Seikkula (red), *Reflekterende prosesser i praksis - klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning* (15-32). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og Innlevelse - En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og Praksis - Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thomassen, M. (2020). Hermeneutikk som refleksjon og livsfortolkning. I D.Jenssen, M. Kjørstad, S.Seim. & P.A Tufte (red), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (162-186). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thommessen, C. S., & Neumann, C. B. (2019). *Gode hjelpere kjenner seg selv - Traumebevisst omsorg i arbeid med barn og unge* . Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Thorkildsen, I. M. (2015). *Du ser det ikke før du tror det. Et kampskrift for barns rettigheter*. Bergen: Vigmostad og Bjørke.
- Tilden, T. (2022a). Hva med et bedre begrep? Kommentar til Holmberg og Sundets artikkel i Fokus 4/21 om "ikke-vitende posisjon". *Fokus på familien* 50(1), 74-77.
- Tilden, T. (2022b). Svar til Åse Holmberg og Rolf Sundets kommentar. Fokus på Familien. *Fokus på familien* 50(4), 358-359.
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.7>
- Tomm, K. (2013). *Systemisk intervjumetodik - en utveckling av det terapeutiska samtalet*. Lund, Danmark: Studentlitteratur AB.
- Torsteinson, S. (2011). Små barn utsatt for familievold. Fokus på diagnoser, psykobiologi og tilknytningspsykologi. I U. Heltne, & P. Ø. Steinsvåg (red), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (60-73). Oslo: Universitetsforlaget.
- Totsuka, Y. (2014 (36)). "Which aspect of social GRRRAACCEESSS grab you most?" The social GRRRAACCEESSS exercise for a supervision group to promote therapists' self-reflexivity: SG exercise to promote self-reflexivity. *Journal of family therapy*, 86-106.
<https://doi.org/10.1111/1467-6427.12026>
- Tønder, E. (2021). Resonans i vejledning. I B. E. Karlsson og F. Oterholt (red), *Fenomener i faglig veiledning* (43-56). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Vedeler, A. H., Bagge, R., Villje, L., Kopperud, E., Grasaasen, A., Olkowska, A., . . . Lidbom, P. A. (2023). Ja til begrepsmessig mangfold. Innlegg til debatten om ikke-vitende posisjon. *Fokus på Familien* 51(1), 67-75.
<https://doi.org/10.18261/fokus.51.1.6>
- Vibe, M. d. (2021). Tilstedeværelse i veiledning. I B. E. Karlsson og F. Oterholt (red), *Fenomener i faglig veiledning* (29-42). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Weele, J. v., & Karlsen, K. (2021). *Analyse i komplekse barnevernssaker - fra magesfølelse til kritisk tenkning*. Oslo : Gyldendal.
- Aadnanes, M. (2020). *Vold mot barn og unge i nære relasjoner - barnevernfaglig kunnskap*. Oslo: Gyldendal.

Aamodt, H. A. (2022). Child Welfare Investigations: How Observations Create Practice. *Journal of Sociology and Social Work* 10 (2), 20-32.

Vedlegg 1

Fra koding til tema (kategorier):

Underordnet tema:	koding:	Tema overskrifter:
Systemnivå: faktainformasjon	25 saker. Ny sak (3). Fravær. Blåmerker (5). hvem gjør (14). Merker (21). hvor ofte (23)? avvik Theo (32). skolearbeid T (33). Innhente informasjon politi (37) Selve avhøret (48) Snakke sant, avhøret (50) samtale med leder (63) uttalelser om mistrivsel (64) ingen merker (87) info fra legevakt (101) samtale med fostermor ifht vold (88)	«En dag i mitt liv» - Foranledning: stilen. Arbeid på systemnivå - Samle fakta - Formidle bekymring til leder - Avhør - forforståelse
Å arbeide med hypoteser (bias/forforståelse/frykt)	Din mor (16)? ikke ta telefonen (30) anmeldelse – kontakt med politi (40) ødeleggende handlinger (44), kameraer projeksjon (52), opplever H troverdig – utforsker ikke mors utsagn (56) tror det er vold, H redd (65), ikke skille barna (70), beslutning tatt (80)	«mistanken styrkes» Å arbeide med hypoteser - historien blir førende (fars tidl vold)- forforståelse - offer/overgriper, projeksjoner
Non-verbal / indirekte kommunikasjon	Titter ned. Skuler bort (6). nikker (9). titter ned. pause (12). nikker. Titter ned. venter (15). trekker i genseren (17). pause. Stille. Titter ned (19). svakere stemme (20). Puster markert (26). trekker pusten. Snufser (29). hånda på skuldra (31) blikket flakker (42). urolig kropp (49), hånda knytter seg (74), ved siden av (104), lene seg inntil (105) ser på Lars – så dommer (109) Theo: Puster markert, smiler, urolig (36) pust, ser på hverandre (38) Mor: pust, blikk, blank i øynene (79) avvæpnende kommunikasjon (91), stille (92) puster markert (98) kommunikasjon uten ord (100)	De gyldne øyeblikkene - Awareness - Å bli til i møte med den andre - Intersubjektivitet - Det som ikke sies - Fysisk kroppsspråk

	Simon: «blikker» (84)	
Resonans – selvrefleksjon (når det komplekse blir overveldende, «drukne»)	Pkt 67-69, tidligere erfaring (102)	Under hypoteser: - Resonans (møte med egne erfaringer)
Å ta barn på alvor – barnets beste (posisjonering)	Stil (4,103) Opplevelse (13). hvorfor sint (22)? skjema (28). Protest, mangler informasjon (43) dårlig menneske (54) juss og fakta (69) viktig hva H har opplevd (104),	Ta barn på alvor - Hollys formidling - Theos formidling - familieperspektiv
Makt – avmakt (posisjonering – følelser, adferdsuttrykk)	H til avhør (46), L ber om bekreftelse (53), samtale med mor – vurdering av barnas ve og vel (61) mors fortvilelse (62), prater om flytting (73), anbefaling fra leder (77) avstand i kommunikasjon – lite lydhør, frivillig plassering (78), beslutning tatt (80) hurtig avgjørelse (81) ikke ta barna (82) samtale/informasjon slutt (83), D kontakt med kommunen, misforståelse (85) følelser, elske et barn (93) ingen som slår barna (94) Mor i retten: rister på hodet, løgn (112) Simon: først forklaring i retten (110), avviser anklage (111) Nemnda bestemmer (113)	Arbeid på systemnivå, forts. - Posisjonering ifht de ulike fam medlemmene - Makt/avmakt - Posisjonering mandat
Å bygge relasjon – allianse (posisjonering)	Holly: skriver godt (8). flott tegning (10). trygger ifht flytting (72), tilgjengelig (76) trygger ifht møte (89) utfordrer til kontakt med hestene (90), støtte til møtet (106), de bør vite (108), Theo: flott maske, monstre (34), flotte tegninger (35) info om flytting (75), hjelpe fosterfar (86) Mor: møte på jobben (57), innkalling pr tlf (71), manglende sensitivitet (95) tilbyr å hjelpe (97) bekrefter mor (99)	Å ta barn på alvor/ å bygge relasjon (å bli til i møte med en annen)» de ulike historiene - Aware på egen posisjonering / selvrefleksjon

	Simon: politiet (58), i retten (110)	
Stemning fra filmen – her og nå, (øyeblikkene)	Musikk. Alene. Alvor (1). Høy musikk. Smil. Vinker (2). blank i øynene (11). øynene røde og blanke (25) på venterommet barnehuset, H nervøs, urolig (45) tydelig kroppsspråk, avhøret (51x2), «gråtkvalt» stemme (107),	De gyldne øyeblikkene - Kroppsspråket, stemmen, øynene, smil, vink,
Direkte kommunikasjon (å dele reaksjoner, posisjonering)	Holly: vekket bekymring (7). Voldelig mot H (18)? Hvor ofte/når (23/24). fungerer? (39) Mor: møte på jobben, «grov vold» (55), H lyver (60)	«mistanken styrkes»
Å forstå for fort (makt-avmakt)	Ikke alene mer (27). mor og barna bo et annet sted (59) vet hvordan mor har det (96)	Forforståelse Når hjelperen leder ann
dilemma	Stefar rett til å se avhør (47), fakta og opplevelser, forforståelse, handling NÅ (66/68)	
Vurderinger (basert på forforståelse?)	Forsøkt å snakke bort, skam, egenopplevelse (67)	
Fysisk posisjonering	Holly: stiller seg bak, større (41)	Fysisk posisjonering

Vedlegg 2

Lars Posisjonering - samhandling

I møte med ...	Posisjon	Perspektiv	Relasjonen
Leder	Tildeles 1.ordens posisjon, Likeverdig, overbevisende/leder tvilende,	Erfaringer, resonans, magesfølelse	Dialog, delvis refleksjon med overbevisning basert på erfaringer, frykt for,
Kollega	«Vet best», Har kontroll / Ung og uviten	Lengre erfaring, kollega for opptatt av rutiner/system, «alt kan ikke bevises»,	Lite lydhør, lite dialog, lite refleksjon
Holly	Den gode hjelper, beskytte / offer, tildeles 1.ordens posisjon aksept	Skal hjelpe/Voldsoffer og skremt, «livredd», forforståelse, «overtar» historien, erfaringer – farget av disse. H: fortid – fremtid, ikke nåtid	Alliansebygging: fra interesse for historien til å «overta» (mangler prosess) - språk: makt, underkastelse, Overføring- motoverføring: tilhører «frykten» Lars mer enn H?
Theo	Den gode hjelper /offer, veksler mellom 1 og 2 ordens posisjon	Hjelpe, Bias	Alliansebygging i starten: joining, språk: makt, motstand, delvis underkastelse,
Mor	Den gode hjelper/ Offer/2.ordens posisjon: mor motsetter seg tildelt posisjon, Avmaktsfølelse: (hva skjer hvis ifht S, barna, usikkerhet- har nå en form for kontroll)	Hjelpe, Bias/ magesfølelse, mor har ansvaret for barna – når hun ikke «tar dette»...	Når ikke inn, sliter med allianse, språk: makt – motstand,

Stefar/far (Simon)	Makt og distanse, oppretholdende posisjon / 2.ordens posisjon	Opprettholder avstanden, voldsutøver, anklagende, setter S i en avmaktsposisjon	Ingen relasjon – kun avstand «blikking», motstand, institusjonelle og moralske rammer styrende for relasjonen,
--------------------	---	--	--